

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Příčiny vzniku izraelsko-palestinského konfliktu po
druhé světové válce. Analýza příčin**

Eva Machová

Plzeň 2018

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy – britská a americká studia

Bakalářská práce

**Příčiny vzniku izraelsko-palestinského konfliktu po
druhé světové válce. Analýza příčin**

Eva Machová

Vedoucí práce:

Doc. PhDr. Šárka Cabadová Waisová, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2018

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2018

.....

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Doc. PhDr. Šárce Cabadové Waisové, Ph.D. za odborné vedení mé bakalářské práce, cenné rady, připomínky a čas, který mi v průběhu psaní práce věnovala.

Obsah

1	Úvod	7
2	Hladiny analýzy ve výzkumu mezinárodních vztahů	12
2.1	Hladiny analýzy	12
2.2	Druhy hladin analýzy	14
3	Analýza příčin izraelsko-palestinského konfliktu na hladině mezinárodního systému	17
3.1	Role Společnosti národů v mezinárodním systému	17
3.2	Role Organizace spojených národů v mezinárodním systému	21
3.3	Závěr	24
4	Analýza příčin izraelsko-palestinského konfliktu na hladině mezinárodního subsystému	26
4.1	Liga arabských států	26
4.2	Závěr	29
5	Analýza příčin izraelsko-palestinského konfliktu na hladině jednotek ...	30
5.1	Velká Británie	30
5.2	Spojené státy americké	34
5.3	Závěr	39
6	Analýza příčin izraelsko-palestinského konfliktu na hladině podjednotek	41
6.1	Sionistické hnutí	41
6.2	Arabské nacionalistické hnutí	44
6.3	Společenské a politické změny v Německu	47
6.4	Závěr	51

7	Analýza příčin izraelsko-palestinského konfliktu na hladině individuů ...	52
7.1	Arthur Balfour	52
7.2	Amín al-Husajní	55
7.3	Menachem Begin	58
7.4	Závěr	60
8	Závěr	62
9	Seznam použitých zdrojů	67
10	Resumé	73

1 Úvod

V květnu roku 1947 zřídila Organizace spojených národů zvláštní komisi OSN pro Palestinu, která měla za úkol předložit Valnému shromáždění organizace návrh, jak vyřešit eskalující konflikt mezi Židy a Araby. Po pěti týdnech komise vypracovala zprávu, ve které vyzvala k ukončení britského mandátu a osamostatnění území. Většina členů komise požadovala, aby byl mandát rozdělen na židovský a arabský stát. Podle plánu na rozdělení Palestiny mělo být území rozděleno do osmi částí, z něž by tři územní jednotky připadly židovskému státu a tři arabskému. Město Jaffa se mělo stát arabskou enklávou a město Jeruzalém mělo obdržet zvláštní status pod správou Poručenské rady OSN. Hlasování OSN o návrhu na rozdělení Palestiny v listopadu téhož roku dodalo sionistickým požadavkům na vlastní stát potřebnou legitimitu. Palestínští Arabové však dali najevo, že zřízení židovského státu na území Palestiny nepřipustí, na základě čeho se obě strany začaly připravovat na konflikt (Čejka 2005: 67–68).

Dne 14. května 1948 vyhlásil Izrael nezávislost. Následujícího dne byl nově vzniklý stát uznán Spojenými státy americkými, Sovětským svazem, jeho východoevropskými satelity a dalšími zeměmi. Stejněho dne byl nový stát napaden armádami států, které plán OSN na zřízení židovského a arabského státu na území Palestiny nerespektovaly. Mezi tyto státy patřil Egypt, Jordánsko, Libanon, Irák, Sýrie a Saúdská Arábie. Nově vzniklý stát byl nucen již od samého začátku bránit svou suverenitu. Tato konfrontace vyvrcholila v první izraelsko-arabskou válku (Čejka 2005: 78). Co by se na první pohled mohlo zdát jako náhlý konflikt mezi dvěma aktéry, je ve skutečnosti kontinuálním konfliktem více aktérů na několika úrovních. Záměrem této práce je analýza příčin, jež vedly ke vzniku izraelsko-palestinského konfliktu po druhé světové válce, v období od konce 19. století až do vyvrcholení konfliktu vyhlášením nezávislosti státu Izrael v roce 1948.

Tyto události analyzuji s využitím takzvaných hladin analýzy (levels of analysis). Hladiny analýzy jsou považovány za samostatné zdroje výkladu, jež nám slouží k nalezení zdrojů výsledků a vysvětlení příčin daného konfliktu. Konflikty jsou ve většině případů podmíněné více příčinami, které se nacházejí na různých hladinách mezinárodní politiky, což se budu v této práci taktéž snažit dokázat. Hlavním cílem této práce ale je nalézt odpověď na výzkumnou otázku: jaké jsou příčiny vzniku izraelsko-palestinského konfliktu po druhé světové válce? Tyto příčiny budu hledat a analyzovat s pomocí zmíněných hladin analýzy. Ráda bych zdůraznila, že cílem této práce není poskytnout komplexní obraz všech událostí a aktérů, kteří měli na izraelsko-palestinský konflikt – byť sebemenší – vliv, ale analyzovat několik vybraných aktérů na každé hladině a zmapovat jejich vliv na eskalaci konfliktu.

Hladiny či úrovně analýzy jsou jakýmsi zdrojem výkladu, v jejichž rámci můžeme hledat příčiny konfliktů nebo vysvětlení událostí (Buzan 2001: 112). Každá z hladin nabízí svůj specifický pohled na zkoumaný jev, ale teprve kombinace všech tvoří konečný obraz (Kratochvíl – Drulák 2009: 251). Odpověď na výzkumnou otázku nalezneme na každé hladině. Zároveň můžeme na každé hladině nalézt i více různých vysvětlení. Není vyloučené ani to, že nám různé hladiny přinesou vysvětlení rozporná (Druláková – Drulák 2011: 16–17). V tomto textu bude použito pět hladin analýzy, přičemž vycházím z hladin rozeznávaných profesorem Barry Buzanem. Hierarchicky seřazeny to jsou: mezinárodní systém, mezinárodní subsystém, jednotky, podjednotky a individua.

Struktura kapitol v této práci se odvíjí podle dělení hladin analýzy. V první části práce obecně představím hladiny analýzy a vysvětlím, jaký mají v mezinárodních vztazích význam a na co a jak jsou používány. V podkapitole této části rozeberu druhou velkou debatu a zrod nového přístupu k teorii mezinárodních vztahů, behavioralismu. Následně se zaměřím i na problematiku hladin analýzy, do

níž spadají i diskuze o konečném počtu rozeznávaných hladin či významu jednotlivých úrovní, přičemž ještě než navážu na další kapitolu, kde již budu analyzovat první z hladin, všechny hladiny obecně charakterizuji a představím.

V další části se již zaměřím na první z hladin analýzy, a to na analýzu příčin konfliktu z hlediska mezinárodního systému. V této části bude zkoumáno především fungování Společnosti národů a její politické kroky po první světové válce, které se dotkly i izraelsko-palestinské otázky. Ta vznikla po první světové válce a změnila dosavadní praxi v mezinárodních vztazích. Taktéž se budu zabývat vlivem Organizace spojených národů na eskalaci konfliktu a hlasováním Valného shromáždění OSN, které rozhodlo o rozdělení území Palestiny na dva státy.

V následující části práce analyzuji příčiny konfliktu na hladině mezinárodního subsystému. Cílem analýzy na této úrovni jsou skupiny jednotek, které se nacházejí uvnitř mezinárodního systému, ale od systému se odlišují intenzitou vzájemných interakcí (Buzan – Little 2000: 69). Zde bude analyzován vliv Ligy arabských států na izraelsko-palestinský konflikt, a to od jejího založení v roce 1945, až do vyhlášení nezávislosti státu Izrael. Liga arabských států bude na této hladině vystupovat jako teritoriálně koherentní subsystém.

Následující pasáž představí analýzu z hlediska jednotek. Na této úrovni se zaměřím na Velkou Británii a pod ní spadající britský Mandát pro Palestinu. Velké Británii bude v této kapitole přidělena velká část textu, především kvůli jejímu politickému vlivu v Palestině. Dále se zaměřím na Spojené státy americké, na jejich zahraniční politiku vůči Palestině a na spolupráci s Velkou Británií.

V navazující části provedu analýzu podjednotek, konkrétně se na této hladině budu zabývat sionistickým hnutím, jakožto hnutím politickým. To zásadním způsobem ovlivnilo část evropských Židů v otázce smýšlení o vlastním státu v Palestině. Dále se v této kapitole hodlám zaměřit na arabské nacionalistické hnutí, které se vymezovalo vůči židovské imigraci do oblasti Palestiny. Dotknu se i

vnitropolitických a společenských změn v Německu, které měly vliv na stoupající židovskou imigraci a osidlování Palestiny.

V poslední části práce se budu zabírat individuální a zaměřím se na osobnost britského politika Arthura Balfoura, jenž byl autorem Balfourovy deklaráce, která Židům přislíbila zřízení židovského domova na území Palestiny. Tím se tato deklaráce stává zásadní v postoji Velké Británie vůči zřízení židovského státu a Balfour se tak stává důležitou osobou v izraelsko-palestinském konfliktu. Další analyzovanou osobou bude Amín al-Husajní, jakožto jedna z předních postav protizidovského odporu. V rámci zachování vyváženosti práce jsem do této kapitoly proti původnímu plánu přidala i analýzu osobnosti Menachema Begina, který se stal jakýmsi zosobněním protibritského a protiarabského teroru, kterého využíval ke svým cílům.

Při zpracovávání této bakalářské práce jsem čerpala zejména z odborné literatury, z níž jsem vycházela zvláště při psaní teoretické části práce. Při zpracovávání navazujících částí textu jsem využívala historickou literaturu a literaturu faktu, ve které byly zachyceny historické skutečnosti. Tato literatura měla často sociokulturní a politologický přesah. Taktéž jsem čerpala i z odborných článků z vědeckých časopisů, jež jsou k dispozici skrze digitální knihovny JSTOR a EBSCO. Při psaní této práce jsem si byla vědoma toho, že je k literatuře na toto téma nutno přistupovat s určitým kritickým odstupem, aby mohla být zachována neutralita práce. Při psaní jsem se často dostala do styku se zabarvenými informacemi, které stranily jedné straně konfliktu. Téma izraelsko-palestinského konfliktu je hojně zpracováváno židovskými autory, kteří se otevřeně hlásí k židovství či izraelskému občanství. Z těchto zdrojů jsem taktéž při psaní bakalářské práce čerpala, informace od těchto autorů jsem ale vždy srovnávala i s jinými zdroji a pečlivě vybírala ty, jež jsem nakonec v práci použila. I z tohoto důvodu jsem se záměrně vyhýbala zdrojům, které spadaly pod státní instituce, nevládní organizace či

média jedné ze stran pře. Tyto zdroje by nemohly garantovat svou objektivitu a neutralitu.

V souvislosti s náboženstvím je možné se setkat s psaním slova žid s malým počátečním písmenem (stejně jako například u slov křesťan a muslim). Proto bych ráda uvedla, že v následujícím textu se budou objevovat slova Žid a Židé vždy s velkým počátečním písmenem, neboť se v této práci budu vyjadřovat o příslušnících národa.

2 Hladiny analýzy ve výzkumu mezinárodních vztahů

V této kapitole představím analytické roviny, které budou používány v průběhu celé práce. S jejich využitím budu v jednotlivých kapitolách analyzovat události a jejich vliv na izraelsko-palestinský konflikt. Konkrétně budu na těchto pěti úrovních analýzy hledat odpovědi na příčiny vzniku izraelsko-palestinského konfliktu po druhé světové válce. Konflikty jsou ve většině případů podmíněné více příčinami na různých hladinách mezinárodní politiky, což se pokusím v této práci doložit.

2.1 Hladiny analýzy

Hladiny analýzy jsou sférami, v nichž je možné naleznout výsledky i zdroje vysvětlení (Buzan 2001: 112). Na hladinách analyzujeme problémy, které se snažíme na zvolené úrovni analýzy vysvětlit zkoumáním jevů, jež se v dané hladině objevují. Každá z hladin poskytuje vlastní odpovědi na zkoumané jevy, avšak navzájem se všechny hladiny doplňují (Kratochvíl – Drulák 2009: 251). Analytické hladiny poskytují účinnou metodu segmentace širokého obsahu mezinárodních vztahů. Jejich vliv na podobu výzkumu v mezinárodních vztazích je neoddiskutovatelný, kromě toho, že vybízí analytiky k systematickosti při podávání analytických výkladů, tak napomáhají strukturování debat o teorii (Buzan 2001: 124). Debata o analytických rovinách se v mezinárodních vztazích objevila společně se snahou zavést do společenských věd, včetně mezinárodních vztahů – které byly do té doby formovány spíše historií a právem – metodologii a preciznost přírodních věd. Hlavní snahou bylo prohloubení pozitivistického přístupu v rámci oboru, s důrazem na pozorovaná fakta (Buzan 2001: 106).

Behavioralismus, který vznikl na základě kritiky tradicionalistických praktik, se s tradicionalismem střetl při druhé velké debatě v polovině 60. let 20. století. V této debatě se behavioralismus vymezoval proti tradicionalismu a jeho přístupům k mezinárodním vztahům. Tradicionalisté se spíše než na metodologické standardy

spoléhají na intuici a úsudek. Behavioralistický přístup je založen na pozorování a zkoumání vzorců vystupování aktérů v mezinárodních vztazích, na základě čeho tvoří hypotézy a jevy tím tak vysvětluje. Hlavním cílem tohoto přístupu je získat vysvětlení zkoumaného jevu a odhalit jeho pravidelnost. Tuto „vědeckost“ se behavioralismus snažil přenést i do oboru mezinárodních vztahů (Kratochvíl – Drulák 2009: 32). Výsledkem této debaty bylo rozšíření povědomí o více hladinách analýzy .

Jedním z autorů, který v tomto směru hluboce ovlivnil mezinárodní vztahy, byl Kenneth Waltz, který ve své knize *Člověk, stát a válka* z roku 1959 prokázal potenciál přístupu založeném na uznání hladin analýzy. V knize uspořádal klasickou literaturu o válce do tří rozdílných skupin, přičemž každá z nich odrážela odlišný typ výkladu. Waltz přišel na to, že někteří autoři válku zdůvodňují charakterem mezinárodního systému, jiní charakterem států a další charakterem jednotlivců (Buzan 2001: 107–108). Ve zmíněném díle tak Waltz rozeznával tři roviny analýzy: jednotlivce, stát a mezinárodní systém. Na základě těchto úrovní se pokoušel zjistit, která z hladin mu přinese nejlepší odpověď na možné zdroje a příčiny války (Singer 1960: 453). I přes toto rozdělení ale Waltz zdůrazňoval důležitost analýzy všech tří hladin k pochopení mezinárodních vztahů, byť podle něj často docházelo k analýze jedné roviny a přehlížení ostatních (Singer 1960: 460).

Další teoretik David Singer rozeznává na rozdíl od Waltze pouze dvě hladiny – hladinu systému a státu. Tyto dvě úrovně se navzájem doplňují, hladina systému produkuje komplexnější a celistvější obraz mezinárodních vztahů a hladina státu jde více do hloubky a detailu (Singer 1961: 89). Přestože se Singer zabýval pouze dvěma rovinami, nevylučoval existenci dalších hladin analýzy. Obecně však mezi autory nepanuje shoda v tom, kolik hladin analýzy rozlišovat. Většina odborníků v tomto směru navazuje na Waltze a Singera a rozeznává alespoň tři hladiny: jednotlivce, jednotky a systém (Buzan 2001: 110–111).

Následně vyvstala otázka, kolik druhů analytických rovin bude v rámci oboru používáno. Jakmile bylo zřejmé, že analytické roviny hrají důležitou roli ve výzkumu mezinárodních vztahů, objevily se dvě otázky: kolik analytických rovin by mělo být ustanoveno a jaké? Podle jakých kritérií tyto roviny definovat a odlišit? Není totiž zřejmé, za jakých podmínek můžeme prvek prohlásit za rovinu analýzy či nikoliv, neexistuje tedy ani shoda, kolik a jakých rovin užívat ve výzkumu mezinárodních vztahů (Buzan 2001: 109–110). Neapanuje ani shoda v tom, co mají dané hladiny analýzy vyjadřovat. Existují vedle sebe dvě koncepce. První z nich – ontologická koncepce se domnívá – že hladiny jsou odlišnými jednotkami analýzy. Epistemologická říká, že vyjadřují druhy proměnných, které vysvětlují chování konkrétní jednotky. V podstatě ale lze jako hladinu analýzy přijmout cokoli, co lze uznat jako samostatný zdroj výkladu (Buzan 2001: 111–113).

2.2 Druhy hladin analýzy

V této práci budu pracovat s pěti hladinami analýzy, podle autora Barryho Buzana. Buzan rozeznává pět hladin analýzy, mezi které řadí mezinárodní systém, mezinárodní subsystém, jednotky, podjednotky a jednotlivce. Řazení těchto hladin není nahodilé, reflektuje určitou nadřazenost, která je přiřazována hladině mezinárodního systému (Buzan – Little 2000: 69–70). Už samotné označení „roviny analýzy“ predikuje existenci určité prostorové stupnice různých úrovní. Hladiny můžeme takto chápat jako jednotky analýzy uspořádané na principu prostorového rozložení od malé k velké nebo od individua k systému (Buzan 2001: 112).

Každá z těchto hladin odráží odlišný pohled na analyzovaný objekt a přináší rozdílné vysvětlení chování aktérů. Tyto hladiny jsou navzájem provázané, což lze dobře prokázat na následujícím příkladu: jednotlivci tvoří státy a další kolektivní jednotky, přičemž tyto jednotky tvoří společně se státy mezinárodní systém. Události, které se odehrávají na úrovni mezinárodního systému, mají dopad na státy

a jednotlivce, kteří naopak mohou ovlivnit mezinárodní systém (Mansbach – Rafferty 2008: 10).

Mezinárodní systém

Úroveň mezinárodního systému tvoří největší celek jednotek. Zároveň nad sebou tyto jednotky už nemají žádnou další systémovou úroveň. V dřívějších dobách bylo možno rozlišit několik nepropojených mezinárodních systémů, které existovaly současně vedle sebe, dnes rozlišujeme pouze jeden celosvětový mezinárodní systém (Buzan – Little 2000: 69). Mezinárodní systém tedy tvoří prostředí, v němž se jednotky nacházejí a jsou jeho součástí. Na úrovni globálního systému analyzujeme strukturu systému, distribuci moci, bohatství a další atributy. Analytici, kteří pracují na systémové úrovni, se zabývají událostmi a vzorci chování celosvětového systému (Mansbach – Rafferty 2008: 12).

Mezinárodní subsystém

Mezinárodní subsystém tvoří skupiny jednotek, které se nacházejí v rámci mezinárodního systému. Tyto skupiny se ale od systému odlišují intenzitou vzájemných interakcí. Subsystémy mohou být teritoriálně či jinak koherentní. Pokud jsou územně koherentní, jedná se o subsystémy regionální, kdy se jednotky nacházejí v jednom geografickém regionu. Pokud nejsou územně koherentní, mají jiný společný rys (Buzan – Little 2000: 69).

Jednotky

Jednotkami máme na mysli aktéry, kteří se dále skládají z různých podskupin, organizací, komunit a jednotlivců a kteří jsou natolik soudržní, aby se odlišovali od jiných a mohli tak stát na vyšší úrovni. Těmito jednotkami jsou státy, národy či nadnárodní firmy (Buzan – Little 2000: 69). Na této hladině budou v této práci

analyzovány státy. Analýza na státní hladině se soustředí na vlády, rozhodovací skupiny a odbory, jež mají podíl na tvorbě zahraniční politiky státu. Mezi zkoumané předměty této hladiny patří politický systém, ideologie, teritorium, etnicita nebo náboženství (Mansbach – Rafferty 2008: 11).

Podjednotky

Podjednotkami rozumíme organizované skupiny individuí, které se nacházejí uvnitř jednotek a snaží se ovlivnit jejich chování (lobby skupiny, politické strany) (Buzan – Little 2000: 69). Na této úrovni jsou zkoumány rozhodovací procesy, zájmové skupiny, média či veřejné mínění, nahlížíme tedy do organizačních útrob státu.

Individua

V rovině individuí se zabýváme schopnostmi jednotlivců, kteří ovlivňují osudy národů a států. Tato rovina zkoumá psychologický rozbor individua a jeho pohled na svět (Druláková – Drulák 2011: 17). Tato hladina tak vychází z lidské přirozenosti a vysvětlení konfliktů hledá v jednotlivci a lidské povaze (Kratochvíl – Drulák 2009: 251). Jsou zkoumány osobnostní rysy jednotlivců, jejich přesvědčení a způsoby, jimiž přijímají rozhodnutí. Dále je zkoumáno, zda tyto osobnosti jednají racionálně, nebo jsou při rozhodování zatíženy nějakými předsudky či slabostmi (Mansbach – Rafferty 2008: 10).

3 Analýza příčin izraelsko-palestinského konfliktu na hladině mezinárodního systému

Úroveň mezinárodního systému tvoří největší celek jednotek, které mezi sebou navzájem komunikují a jsou na sobě závislé. Zároveň nad sebou tyto jednotky už nemají žádnou další systémovou úroveň (Buzan – Little 2000: 69). V této kapitole se budu zabírat vlivem mezinárodního systému na vznik izraelsko-palestinského konfliktu po druhé světové válce. Pozornost bude věnována dvěma světovým organizacím – Společnosti národů a Organizaci spojených národů. Tyto organizace operovaly na úrovni mezinárodního systému, který (spolu)vytvářely tím, že sdružovaly vysoký počet členských států. Se vznikem Společnosti národů vznikl nový systém vzájemné komunikace a organizace a mezinárodní politika byla přenesena na celosvětovou úroveň (Van Ginneken 2006: 6). Na tento systém poté v roce 1945 navázala Organizace spojených národů, která nefunkční Společnost národů nahradila.

3.1 Role Společnosti národů v mezinárodním systému

Evropští státníci, šokováni první světovou válkou, která zabila 25 miliónů lidí a zcela rozvrátila dosavadní mezinárodní systém, se snažili o vytvoření co nejvíce odlišného světového řádu od toho před válkou. Mezinárodní systém se tak po první světové válce zcela proměnil (Kissinger 2016: 92–93). Tuto proměnu zosobňovala i Společnost národů. Ta vznikla na základě Čtrnácti bodů amerického prezidenta Woodrowa Wilsona, které představil v lednu 1918. Ten naléhal, aby byla ustanovena organizace, která by byla schopna zabránit budoucím konfliktům a válkám (Veselý 2010: 211–214). Společnost národů tak vznikla jako mezinárodní organizace, která měla dohlížet na mír a spolupráci mezi státy. Oficiálně založena byla v lednu 1920 a její základní dokument – Pakt Společnosti národů¹ – byl

¹ Tento pakt zřizoval orgány, určoval jejich složení a definoval jejich kompetence (Walters 1952: 40).

začleněn do mírových smluv (Pečenka – Luňák 1999: 481). Organizace typu Společnosti národů, která pokrývala veškerou mezinárodní spolupráci, byla naprostým novem v mezinárodních vztazích a na organizaci byly přeneseny kompetence, které byly dříve v moci států (Van Ginneken 2006: 1–8). Versailleskou mírovou dohodu podepsalo 31 původních členů Společnosti národů a po konferenci bylo vyzváno k přijetí dalších 13 neutrálních států² (Van Ginneken 2006: 131).

Ustanovení Společnosti národů znamenalo změnu v dosavadní praxi mezinárodních vztahů. Organizace měla řešit konflikty mírovými prostředky, udržovat mír a rozvíjet mezinárodní spolupráci. Státy měly ale odlišné představy o jejím fungování, jasně nebyly definovány ani protikonfliktní opatření, i to přispělo k jejímu budoucímu neúspěchu. Vznik nového mezinárodního uspořádání po první světové válce s sebou navíc neslo celou řadu teritoriálních a etnických změn, které taktéž přispěly k vytvoření nových konfliktů. Jednou z takových změn byl zánik Osmanské říše (Veselý 2010: 219–220). Území, která patřila pod Osmanskou říši, byla přidělena pod mandátní správu Společnosti národů, která jejím výkonem pověřila různé státy. Mandáty byly rozděleny do tří skupin, území Palestiny bylo začleněno do skupiny A, to znamenalo předpoklad, že toto území brzy získá nezávislost (Pečenka – Luňák 1999: 296). Společnost národů rozhodla o přidělení palestinského mandátu pod správu Velké Británie, ta zde měla působit dočasně do doby, než bude země připravena přejít k nezávislosti. Rozhodnutí o svěřeni mandátní správy Velké Británii ale nezohledňovalo přání palestinských obyvatel, i přes jasnou deklaraci v Paktu Společnosti národů, že na přání této komunity musí být při stanovení mandátní správy brán zřetel. To by ale bylo v přímém rozporu s britským závazkem v Balfourově deklaraci, ve které se Británie sionistům zavázala k ustanovení židovské národní domoviny v Palestině (UN 1978). Problém

² Někteří další členové požádali o členství v následujících letech, celkově bylo někdy členy Společnosti národů 63 států (Van Ginneken 2006: 131).

mandátního systému tkvěl tedy v tom, že byl vytvořen zcela nehledě na právo na sebeurčení a nerespektoval přání místních obyvatel (Pečenka – Luňák 1999: 296).

Palestina, která byla za první světové války obsazena Velkou Británií, jí byla Společností národů s konečnou platností přidělena na konferenci v San Remu roku 1920. Text mandátu, který stanovil podmínky, za kterých bude palestinský mandát spravován, zahrnoval zřízení židovské národní domoviny. To vedlo od počátku mandátu k silným protestům arabského obyvatelstva, kterému byla na základě McMahonovy–Husajnovy korespondence³ přislíbena nezávislost (Van Ginneken 2006: 143–144). Pro Židy byla naopak britská správa vítána, Británie byla mocnost, jež byla sionismu nejvíce zavázána (Krupp 1999: 73). Následně byl vypracován dokument o palestinském mandátu, v jehož úvodu byl vyjádřen souhlas spojeneckých mocností se zřizováním židovského národního domova. Zároveň ale nemělo být provedeno nic, co by mohlo ohrozit práva nežidovských komunit v Palestině. Dále dokument uvedl, že mandátní mocnost přebírá administrativní a zákonodárné pravomoci a je zodpovědná za vytvoření náležitých podmínek, které zajistí vznik židovské domoviny. Čtvrtý článek mandátu, jež byl ratifikován Společností národů, ukládal, že Sionistická organizace má být uznána jako poradní těleso, které má spolupracovat s palestinskou administrativou v zájmu židovského obyvatelstva v Palestině (League of Nations 1922: 2–3). Dalším základním dokumentem britské mandátní správy se stala Churchillova Bílá kniha. Tento dokument podpořil sionistickou myšlenku a vyzdvihoval nutnost mezinárodního zaručení židovské domoviny v Palestině, která by měla být uznána na základě letitého historického spojení Židů s Palestinou. Bílá kniha byla taktéž schválena Společností národů (Gilbert 2008: 101).

Profesor Henry Cattán uvádí, že právě v naplňování Balfourovy deklaráce spočívala neplatnost palestinského mandátu. Ta narušovala svrchovanost obyvatel

³ Britský vysoký komisař v Egyptě Henry McMahon písemně přislíbil šarifu Husajnovi britskou podporu arabské nezávislosti v celém arabsky mluvícím světě (Čejka 2005: 33).

Palestiny a jejich práva na nezávislost a sebeurčení. Zřízení židovské domoviny bylo porušením základních práv těchto obyvatel. Dále tvrdí, že mandátní uspořádání porušilo Pakt Společnosti národů, který ve 22. článku předpokládal, že mandátní zřízení je nejlepší zřízení, jak zajistit blahobyt a rozvoj národů žijících ve spravovaných území (UN 1978). Mandátní uspořádání nebudilo u Arabů důvěru, s přílivem židovských přistěhovalců se začali obávat početní převahy Židů a ohrožení jejich státních aspirací (Čejka 2005: 42). První nepokoje v Palestině vypukly mezi lety 1920–1921 a byly namířeny proti židovskému přistěhovalectví a budování židovské domoviny (Turner 1991: 58–59). Podle autora Johnsona (2007: 423) bylo neštěstí, že byl palestinský mandát vytvořen v době, kdy se (na základě idealistické vize) věřilo, že lidské bratrství dokáže překonat veškeré neshody. Zájmy Židů a Arabů ale byly protichůdné.

Palestinští Arabové neviděli s cizí administrativou na svém území a ochranou židovského přistěhovalectví a osídlování možnost vlastní emancipace. Tyto podmínky daly vzniknout arabskému terorismu, který byl zaměřený proti Židům a mandátní správě. Situace v Palestině vyvolala znepokojení po celém světě. Podpora tvorby židovské národní domoviny, ulehčení židovského přistěhovalectví, podpora židovského osídlování, to všechno bylo dílem britské mandátní politiky, kterou posvětila Rada Společnosti národů. Mandát nebyl ze své podstaty udržitelný a možným řešením bylo rozdělení země na dva státy, židovský a arabský. K tomuto řešení se přiklonila i mandátní komise Společnosti národů, ta ale doporučovala, aby byly oba státy ze začátku svého bytí spravovány formou mandátu do té doby, než by se staly schopnými samosprávy. Přesto, že mandátní komise zaujala toto stanovisko, odkládala konečné rozhodnutí. Než k nějakému rozhodnutí došlo, započala druhá světová válka, která přerušila jak jednání mandátní komise, tak i veškerý kontakt mezi Společností národů a Palestinou. Další vývoj arabsko-židovského konfliktu už tak nebyl předmětem rozhodování Společnosti národů (Walters 1952: 745–748).

3.2 Role Organizace spojených národů v mezinárodním systému

Versailleská smlouva se minula svým cílem. V rozporu s jejími články byla porušována a došlo tak k zhroutilí stávajícího mezinárodního řádu. Evropu zachvátila nová válka, jejíž konec znamenal potřebu vytvoření nového uspořádání (Kissinger 2016: 94–96). Konec druhé světové války znamenal změnu v mezinárodních vztazích a vzestup nových světových velmocí, především Spojených států a Sovětského svazu. Tyto dvě země získaly pozice supervelmocí a jejich vzájemné vztahy měly vliv na celosvětové mezinárodní vztahy. Větší roli začaly v poválečných mezinárodních vztazích hrát i mezinárodní organizace, zvláště Organizace spojených národů (Veselý 2010: 334). Založení této organizace v San Franciscu v červnu 1945 bylo vyvrcholením čtyřleté přípravy k vytvoření nové světové organizace, která by nahradila Společnost národů. Byla vypracována Charta Spojených národů, která byla následně podepsána 50 zakládajícími státy a organizace tak byla oficiálně založena (Hall – Hobby 2007: 9–10).

Byla to právě již zmíněná Společnost národů, která zřídila palestinský mandát a ten předala ke správě Velké Británii. Tu vyčerpal nepřetržitý boj s násilím, které palestinský mandát sužovalo, i když to byl jen jeden z mnoha důvodů, které ji přinutily vzdát se mandátu (Gilbert 2002: 152). Se situací v Palestině si britská správa nedokázala poradit a 18. února 1947 tak předala palestinskou otázku do rukou Organizace spojených národů. Británie vydala prohlášení, že je palestinský mandát neuskutečnitelný a nemůže tak splnit závazky, které na sebe vzala (Terner 1991: 81–82). Před nově vzniklou organizací tak ležel složitý problém.

Valné shromáždění⁴ OSN svolalo 28. dubna zasedání, které mělo projednat palestinskou otázku (Terner 1991: 82). Shromáždění vyslechlo stanoviska k budoucnosti Palestiny a k 15. květnu vytvořilo Zvláštní komisi OSN pro Palestinu (Gilbert 2002: 154). Do komise byli vybráni delegáti z 11 neutrálních členských

⁴ Valné shromáždění je hlavním poradním orgánem, složeným ze zástupců všech členských států (Hall – Hobby 2007: 3).

zemí, mezi těmi bylo i Československo⁵ (Krupp 1999: 111). Ta byla vyslána na vyšetřovací misi, která se měla židovsko-arabským konfliktem zaobírat a na základě toho předložit doporučení, jak celou záležitost vyřešit. Komise měla v úmyslu vyslechnout obě strany sporu a vzít v úvahu i návrhy arabských představitelů (Schulze 2012: 17). Ti se ale od komise distancovali. V důsledku toho komise spolupracovala spíše se sionisty. Arabové totiž odmítli jakoukoli jinou možnost, než vytvoření arabského státu (Čejka 2005: 67)

Vyšetřování komise trvalo dva a půl měsíce. Ta mezitím navštívila jak Palestinu a její sousední země, tak i uprchlické tábory v Německu a Rakousku (UN 2008: 4). Na členy komise mělo vliv i vlastní svědectví brutality britské správy, která vyháněla židovské uprchlíky, kteří přicestovali na lodích do Palestiny. Britská správa se nebránila proti přeživším holokaustu použít ani pažby pušek či slzný plyn. Toto všechno komise viděla na vlastní oči a byla z toho v šoku. Jugoslávský člen komise tuto událost popsal jako nejlepší možný důkaz k tomu, aby bylo Židům umožněno odcházet do Palestiny (Gilbert 2002: 155–156). Po ukončení vyšetřování vypracovala komise plán, který doporučoval ukončení britského mandátu a osamostatnění území Palestiny. Členové komise se ale neshodli, jaký typ státu by na území Palestiny měl vzniknout. Osm členů žádalo o vytvoření dvou separátních států, zbylí tři členové navrhovali vytvoření arabsko-židovské federace (Čejka 2005: 67). OSN tak byly předloženy návrhy dva, návrh menšinový a většinový, přičemž Arabové okamžitě zavrhly oba (Krupp 1999: 111–112). Vypracovaný plán byl velice podrobný, doporučoval rozdělení země na dva státy, židovský a arabský. Židovský stát měl zaujímat 55% palestinského území a arabský zbylých 45% (Chapman 2003: 28–29). Území mělo být rozděleno do osmi částí, z nichž by tři územní jednotky připadly židovskému státu a tři arabskému. Město Jaffa se mělo stát arabskou enklávou a Jeruzalém měl obdržet zvláštní status pod správou

⁵ Kromě Československa komisi tvořili ještě delegáti z Austrálie, Guatemaly, Nizozemí, Indie, Iránu, Jugoslávie, Kanady, Peru, Švédska a Uruguaye (Krupp 1999: 111).

Poručenské rady OSN. Plán taktéž konkrétně uvedl vypršení britské mandátní správy, stažení britských sil a jasně vymezil hranice dvou států. Mezitím Britové oznámili postupné stažení a předání mandátu do rukou OSN (Čejka 2005: 67–68).

Valné shromáždění, které se sešlo 21. září 1947, ustanovilo výbor, který se měl otázkou Palestiny zabývat. Tento výbor, tvořen všemi členy Valného shromáždění, měl projednat plán, který navrhla Zvláštní komise pro Palestinu. Komise OSN po projednání doporučila většinový návrh, který obsahoval zřízení arabského a židovského státu (Terner 1991: 85). Plán na rozdělení Palestiny byl posléze komisí Valného shromáždění odmítnut v poměru 25:13 se 17 absencemi. Plán byl tak dále projednáván. Během následujícího hlasování, které se uskutečnilo 29. listopadu, změnilo několik delegací své původní odmítavé stanovisko⁶ a vyjádřilo se ve prospěch rozdělení Palestiny a ve prospěch většinového návrhu Zvláštní komise pro Palestinu. Pro hlasovalo 33⁷ členských států, proti 13⁸ států a 11⁹ států se zdrželo hlasování (Terner 1991: 86). Překvapující bylo hlasování Sovětského svazu, který svým hlasem rozdělení území rovněž podpořil. V počátcích studené války si bylo možné tento akt vyložit jako jakýsi signál Spojeným státům o sovětských zájmech na Blízkém východě (Čejka 2005: 68).

Židovská agentura s některými výhradami plán rozdělení přijala, palestinští Arabové a arabské státy nikoli. Argumentovali tím, že plán na rozdělení porušuje Chartu OSN, která dávala obyvatelům právo rozhodovat o svém osudu. Dále uvedli, že by se bývali postavili proti jakémukoli rozhodnutí, které by narušilo územní celistvost Palestiny. Po přijetí rezoluce vypuklo v Palestině násilí. Vzhledem ke

⁶ Některé delegace změnilly své původní stanovisko po nátlaku americké administrativy. Podrobnější informace je možné nalézt v kapitole číslo 5, kde analyzuji Spojené státy americké a jejich vliv na hlasování.

⁷ Austrálie, Belgie, Bolívie, Brazílie, Běloruská SSR, Kanada, Kostarika, ČSR, Dánsko, Dominikánská republika, Ekvádor, Francie, Guatemala, Haiti, Island, Libérie, Lucembursko, Nizozemsko, Nový Zéland, Nikaragua, Norsko, Panama, Paraguay, Peru, Filipíny, Polsko, Švédsko, Ukrajinská SSR, Jihoafrická unie, SSSR, USA, Uruguay a Venezuela (Terner 1991: 86).

⁸ Afghánistán, Kuba, Egypt, Řecko, Indie, Írán Irák, Libanon, Pákistán, Saúdská Arábie, Sýrie, Turecko a Jemen (Terner 1991: 86).

⁹ Velká Británie, Čína, Mexiko, Etiopie, Argentina, Chile, Jugoslávie aj. (Terner 1991: 86).

zhoršování situace vyzvala Rada bezpečnosti k zastavení veškerých vojenských aktivit a ustanovila komisi, která dohlížela na klid zbraní (UN 2008: 9).

Britský mandát vypršel 14. května 1948, načež byl vyhlášen Stát Izrael. Na místech, kde měl vzniknout arabský stát, nevzniklo nic. Místo toho se Arabové rozhodli, že nově vzniklý stát zničí (Chapman 2003: 30). Po vyhlášení izraelské nezávislosti následovalo vyhlášení války novému státu arabskými státy. Z rozporu dvou aspirací a jejich střetu o Palestinu tak vzniklo to, co označujeme jako izraelsko-palestinský konflikt (Schulze 2012: 18–20).

3.3 Závěr

Území Palestiny bylo po rozpadu Osmanské říše přiděleno Společnosti národů. Ta udělala chybu v předání mandátu Velké Británii, která Židům pomáhala s naplňováním sionistických cílů. Mandát měl mít povahu přechodné fáze, dokud Palestina nedosáhne statusu nezávislého státu. Rozhodnutí o mandátu ale nevzalo v potaz přání místních obyvatel, i přes to, že v Paktu o Společnosti národů bylo řečeno, že přání těchto komunit musí být věnována pozornost. Další příčinou konfliktu bylo začlenění Balfourovy deklaráce do mandátu, jejíž uskutečňování vyvolalo arabskou vzpouru (UN 1978). Dokument k mandátu pro Palestinu a Churchillova Bílá kniha jasně vymezily zájem o ustanovení židovské národní domoviny. Společnost národů zásadně pochybila, když oba dokumenty schválila a zastřela tak právo na sebeurčení místních obyvatel, jejichž přání nerespektovala. Zásadní vliv měla na eskalaci konfliktu i OSN. Ta ustanovila Zvláštní komisi pro Palestinu, která měla vyšetřit příčinu konfliktu mezi Židy a Araby a naleznout její řešení. Komise rozhodla o rozdělení Palestiny na dvě území a hlasování Valného shromáždění toto rozdělení jen potvrdilo. Zároveň toto rozhodnutí naprosto potlačilo právo Arabů na rozhodování o svém vlastním osudu, zakotveném v Chartě OSN. Tímto rozhodnutím se už tak násilný konflikt vyostřil a po vyhlášení nezávislosti

Státu Izrael se přeměnil ve válku. Podle autora Čejky roku 1948 skončila éra konfliktu mezi sionisty a Araby a započala éra izraelsko-palestinského konfliktu (Čejka 2005: 84).

4 Analýza příčin izraelsko-palestinského konfliktu na hladině mezinárodního subsystému

Předmětem analýzy na této úrovni jsou skupiny jednotek, jež se nacházejí uvnitř mezinárodního systému, ale od systému se odlišují intenzitou vzájemných interakcí. Pokud jsou územně koherentní, jedná se o subsystémy regionální, kdy se jednotky skládají z jednoho geografického regionu. Pokud nejsou územně koherentní, mají jiný společný rys (Buzan – Little 2000: 69). V této kapitole bude analyzována Liga arabských států, jakožto teritoriálně koherentní subsystém složený z arabských států Blízkého východu.

4.1 Liga arabských států

Vznik Ligy arabských států byl ztělesněním snahy o politické sjednocení Arabů (Čejka 2005: 27). U arabských států, které byly značně rozštěpené, se koncem druhé světové války začaly objevovat sklony k panarabismu. Představitelé arabských států se v říjnu 1944 setkali na konferenci v Alexandrii, kde položili základní kameny Ligy arabských států. V Alexandrijském protokolu, který byl závěrečným dokumentem tohoto shromáždění, byla zmíněna i Palestina (Čejka 2005: 60). Konkrétně protokol uváděl, že je Palestina důležitou součástí arabského světa a výbor Ligy arabských států se zavazuje k podpoře palestinských Arabů, jejich cílů a práv (The Avalon Project). Oficiálně byla Liga arabských států založena 22. října 1945 a stala se z ní mezistátní politická organizace (Čejka 2005: 61). Jejími zakládajícími členy byl Egypt, Irák, Libanon, Saúdská Arábie, Sýrie, Zajordánsko a Jemen. Organizace vznikla za účelem zajištění jednotné politické fronty arabskou spoluprací (Schulze 2012: 18).

Ke konci druhé světové války se konflikt v Palestině mezi Židy a Araby vyostřil, napětí mezi oběma komunitami hraničilo s občanskou válkou. I to vedlo k odchodu Britů z Palestiny a předání konfliktu nové Organizaci spojených národů

(Schulze 2012: 17). Na zasedání Valného shromáždění OSN v dubnu 1947 arabské státy jasně žádaly o uznání nezávislosti Palestiny a o ukončení britského mandátu, tato žádost ale byla odmítnuta (Terner 1991: 84). Organizace Spojených národů ustanovila Zvláštní komisi pro Palestinu, která byla vyslána na vyšetřovací misi a měla za úkol vyslechnout představitele Arabů i sionistů (Schulze 2012: 17). Na vyšetřování Zvláštní komise se ale Arabové odmítli podílet, odmítli jakékoli jednání o židovské imigraci (Terner 1991: 84).

Komise došla k závěru, že nároky Židů i Arabů jsou stejně oprávněné a jedinou možností jak spor vyřešit, je rozdělení území Palestiny (Schulze 2012: 17). Plán Zvláštní komise pro Palestinu Arabové označili za neuskutečnitelný. Oba plány předpokládaly společné soužití Židů a Arabů, což se v dané situaci zdálo jako nemyslitelné, dosavadní pokusy o jakékoli smíření skončily neúspěšně. V září 1947 rozhodl výbor Ligy arabských států o odmítnutí většinového i menšinového plánu Zvláštní komise a vyzval k vytvoření nezávislého arabského státu (Terner 1991: 84). Plán OSN na rozdělení území Palestiny pro Araby nebyl přijatelný a členové Arabské ligy se tak sešli za účelem projednání společné taktiky při vstupu do války, která měla za cíl zamezit vzniku židovského státu. Když proběhlo hlasování o plánu OSN na rozdělení Palestiny na arabský a židovský stát, pět členských arabských států nepřekvapivě hlasovalo proti. I přesto byl plán na rozdělení 29. listopadu 1947 odsouhlasen v poměru 33:13 hlasům. Neprodleně po hlasování se Židé a Arabové začali ozbrojovat. Arabský nejvyšší výbor vyhlásil stávkou, která vyvolala první konflikty mezi dvěma komunitami. Ty byly pro období posledních měsíců před ukončením britského mandátu příznačné (Schulze 2012: 18). Od okamžiku hlasování OSN o rozdělení Palestiny na dva státy násilí proti Židům vzrostlo. Židé byli napadáni v Palestině i v zahraničí. Protižidovská nenávist vedla k násilí. Jen ve městě Aden bylo za jeden den povražděno 82 Židů. V Bejrútu, Káhiře, Alexandrii a Halabu byly napadány židovské domy a synagogy. Aktivní v tomto směru byla

i takzvaná Arabská osvobozenecká armáda, která byla založená Arabskou ligou a její výzbroj tvořily kromě automatických zbraní a pušek i tanky (Gilbert 2002: 163). V dubnu 1948 se Liga s konečnou platností dohodla zabránit vzniku novému židovskému státu. 25 dubna 1948 byl v Zajordánsku zřízen vojenský orgán Ligy a o tři dny později vyhlásilo Zajordánsko Židům válku. Ta měla překazit založení židovského státu, k němuž ale stejně došlo (Terner 1991: 98–99).

Novému Státu Izrael, který vyhlásil svou nezávislost 14. května 1948, byla vyhlášena válka pěti arabskými státy, jejichž oficiálním cílem bylo osvobodit území Palestiny. Kromě tohoto oficiálního cíle ale každý ze států sledoval ještě své soukromé politické cíle. Dalším z motivů intervence bylo zabránit zajordánskému králi vznést nárok na arabskou část palestinského území. Egypt a Sýrie zase sledovaly cíle expanzivní. Občanská válka mezi sionisty a Araby se tak proměnila v mezistátní izraelsko-arabský konflikt (Schulze 2012: 20–21).

Hlavním problémem arabských vojsk byla nejednota jejich cílů a špatná spolupráce při vojenských akcích. Do boje vyslalo armádu například Zajordánsko, které chtělo anektovat město Jeruzalém a část území arabského státu. Podle Ternera (1991: 103–105) ale zajordánský král Abdulláh nebyl výhradně proti zřízení židovského státu, s ohledem na jeho dřívější jednání se sionisty. Dalším státem, který do války vyslal armádu, byl Egypt. Egyptský král Fárúk I. chtěl obsadit co největší území Izraele a jeho vojsko čítalo 5000 mužů. Syrská armáda čítala 8000 hlav a jejím cílem bylo zabrat oblast Galileji. Dalších 5000 mužů dohromady dodal Irák, Libanon a Saudská Arábie. Další vojenskou silou byla Osvobozenecká armáda, jejíž počet značně vzrostl, v dubnu 1948 čítala 5000–8000 mužů. Další silou byli palestínští Arabové, jejich počet bylo ale nesnadné odhadnout.

Počátkem června už bylo zřejmé, že se arabským armádám nepodaří Izrael zničit. Oběma stranami konfliktu tak byl přijat návrh Rady bezpečnosti OSN o uzavření příměří, který obě strany využily k přípravám na pokračující válku.

4.2 Závěr

Tím, že se sousední arabské státy zapojily do židovsko-palestinského konfliktu, z něj vytvořily konflikt mezistátní. Myšlenka panarabismu státy Arabské ligy zavazovala k podpoře palestinských Arabů v jejich boji za nezávislost palestinského území. Jakákoli jiná alternativa nebyla přípustná. Přípustné tak nemohlo být ani rozhodnutí OSN o rozdělení Palestiny na dva státy. V důsledku toho se v Palestině mezi Židy a Araby rozhořel boj, do kterého se přidaly i státy Arabské ligy, které vyhlásily státu Izrael válku. Z vnitrostátního konfliktu dvou národností se stal mezinárodní konflikt.

5 Analýza příčin izraelsko-palestinského konfliktu na hladině jednotek

V následující kapitole bude analyzován vliv jednotek na izraelsko-palestinský konflikt. Jednotkami máme na mysli aktéry, kteří se dále skládají z různých podskupin, organizací, komunit a jednotlivců a kteří jsou natolik soudržní, aby se odlišovali od jiných a mohli tak stát na vyšší úrovni. Těmito jednotkami jsou státy, národy či nadnárodní firmy (Buzan – Little 2000: 69). V této kapitole bude analyzován vliv Velké Británie na eskalaci a vznik konfliktu po druhé světové válce. Velká Británie jakožto mocnost, která roku 1920 převzala od Společnosti národů mandátní správu nad oblastí Palestiny, se stala významným hráčem, který přes 20 let určoval vývoj této oblasti. Po analýze Velké Británie se zaměřím na Spojené státy americké a jejich působení na konflikt během a po druhé světové válce.

5.1 Velká Británie

Ještě v 19. století se Osmanská říše těšila podpoře Velké Británie, pro Británii představovala ochranou bariéru proti snahám Ruska a Francie angažovat se na Blízkém východě. Až narůstající kontakty mezi Osmanskou říší a Německem vyvolaly u Britů obavy o své zájmy v Indii a o ropná pole v Iráku a Íránu (Čejka 2005: 32). Šanci upevnit své zájmy na Blízkém východě přinesla Britům první světová válka. Arabové, u kterých se probudily nacionalistické touhy a požadovali autonomii po Osmanské říši, se stali britskými spojenci. Lord Kitchener přijal arabskou pomoc v boji proti Osmanům, za což Arabové požadovali příslib zřízení vlastního nezávislého státu po ukončení války (Čejka 2005: 32–33). Ten jim přiřkl britský vysoký komisař sir Henry McMahon, který se roku 1915 zavázal k podpoře arabské nezávislosti na Osmanské říši (Judd 1999: 265).

Zpočátku Britové chtěli Palestinu internacionalizovanou, později svůj úsudek přehodnotili a jako vhodnější se jim jevila Palestina spravovaná sionisty. Podobné

sliby jako učinil v roce 1915 Arabům McMahon udělal o dva roky později sionistům Balfour (Čejka 2005: 34). Kromě Arabů totiž hledalo u Velké Británie politickou podporu i sionistické hnutí, jehož cílem bylo založení židovské vlasti v Palestině (Miller 2010: 2). Balfourova deklarace byla nejvýznamnějším milníkem ve vztahu britské vlády k sionistickému hnutí (Čejka 2005: 35). Byla vydána v listopadu 1917 jménem britského ministra zahraničí Arthura Balfoura a Velká Británie se v ní zavazovala zřídit v Palestině židovskou domovinu. Deklarace byla psána velice diplomaticky a obezřetně. Nezavazovala se k zřízení židovského státu, ale domoviny. Taktéž neopomněla ochranu civilních a náboženských práv nežidovských obyvatel, nezahrnula ale už práva politická (Čejka 2005: 35–36). Názory na motivaci Velké Británie k učinění tohoto prohlášení se liší. Autor Judd (1999: 266) tvrdí, že přesto, že se v oblasti Palestiny nenechávala ropa, zřízení židovské domoviny by Britům přineslo spoustu výhod, zvláště trvalé osídlení zdejší oblasti evropskými Židy by Británii zajistilo strategickou a obchodní oporu. Pro Rentona (2010: 17) byla naopak Balfourova deklarace politickým nástrojem, jak získat náklonnost světových Židů na stranu Spojenců ve válce. Kdyby přesvědčili Židy o tom, že jsou schopni zajistit jejich zájmy, Británie by na svou stranu získala silné spojence z řad ruských, amerických a světových Židů.

Vojenskou přítomností v Palestině si Británie zajistila udělení mandátu nad Palestinou od Společnosti národů, který jí byl předán roku 1922. Tím Británie dosáhla svých strategických cílů (Schulze 2012: 12). V tomto roce byla taktéž vydána ústava pro Palestinu, která zakotvila typický koloniální režim, kdy mandátní správa dostávala přímé pokyny z koloniálního úřadu v Londýně. V čele správy stanul vysoký britský komisař, který disponoval téměř neomezenou mocí (Terner 1991: 53). Spolupráci s mandátní vládou Arabové odmítli, cítili, že Britové zrazují arabské zájmy jak Balfourovou deklarací, tak i nedodržením slibu o zřízení arabského státu (Terner 1991: 58). Britové si museli býti vědomi toho, že nemohou

uspokojit požadavky Židů a Arabů najednou, zvláště pak, když si oba tábory dělaly na oblast Palestiny nároky. Dosavadním vývojem na Blízkém východě byli Arabové zklamáni, místo arabského státu vznikl v Palestině pověřením Společnosti národů britský mandát a začala být naplňována Balfourova deklaráce (Čejka 2005: 35). Naopak k radosti mnoha prosionistických členů britské politické elity, byly do mandátu začleněny i její klíčové doložky. Nicméně byla i zde významná skupina britských arabistů, kteří vystupovali proti mandátu a snažili se propagovat věc Arabů uvnitř i mimo parlament (Miller 2010: 3).

Ukázalo se, že židovský stát a palestinský nacionalismus byly částečně produktem britské politiky za první světové války. Balfourova deklaráce v sobě nesla značný rozpor, když podpořila nejen právo Židů ustanovit v Palestině svou národní domovinu, ale i občanská práva místních nežidovských komunit (Ferguson 2016: 371). Už od samého začátku se britská politika zmítala v rozporuplných slibech a odlišných názorech ve svém vlastním vedení. Británie se ukázala jako neschopná mandátní mocnost, podařilo se jí probudit arabskou nepřátelskost vůči budování sionistické domoviny. Naopak se jí ale nikdy nepovedlo dosáhnout politiky přijatelné pro Židy i Araby a často zastávala protichůdná stanoviska. Jevila sice tendence podporovat sionismus, často ale pod vlivem obav z mínění sousedních muslimů stranila Arabům. V tomto prostředí vzájemná podezřívavost mezi dvěma skupinami jen rostla (Schulze 2012: 12). První nepokoje v Palestině propukly mezi lety 1920–1921 a byly namířeny proti židovskému přistěhovalectví a budování židovské domoviny. Británie na nepokoje reagovala vydáním takzvané Churchillovy Bílé knihy, která se distancovala od sionistických požadavků k budování národního domova Židů. Kniha zdůraznila, že musí jít o budování národní domoviny, aby byly chráněny i arabské zájmy. Velká Británie si byla vědoma oslabení své pozice v Egyptě, a proto se snažila upevnit si své postavení v sousední Palestině. Tím Turner (1991: 58–60) vysvětluje možnou příčinu toho, že se Británie postavila na stranu

Arabů. Bílá kniha byla schválena Dolní sněmovnou, následně Společností národů a roku 1922 byla oficiálně vyhlášena mandátní správa (Pojar 2004: 38).

V srpnu roku 1929 se zvedla vlna nepokojů a vypuklo protibritské povstání. Arabští povstalci žádali zákaz židovského přistěhovalectví, zákaz odprodejů půdy, zrušení mandátu a Balfourovy deklaráce. V reakci na to vyslala MacDonalldova vláda do Palestiny vyšetřovací komisi. Britská vláda chtěla zamezit narůstající radikalizaci arabského nacionalismu a v takzvané Passfieldově Bílé knize z roku 1930 se postavila na stranu Arabů. Cílem bylo v zemi zavést demokratickou správu, Arabové by tak však získali nad Židy převahu, a to z důvodu své početní přesily. Toto prohlášení způsobilo u Sionistické organizace emoce, ta obvinila britskou vládu z porušení Balfourovy deklaráce. Toho se chytla i konzervativní opozice stávající labouristické britské vlády, načež byl ministerský předseda MacDonald nucen odstoupit (Terner 1991: 60–61).

V roce 1936 vypukla v Palestině generální stávka Arabů, která byla z počátku namířena proti židovskému přistěhovalectví a prodeji půdy Židům, ale přerostla i do výtržností proti britské mandátní správě. Britové reagovali represemi, ty ale jenom vystupňovaly rezistenci. Arabský odpor byl ale více než proti britské správě namířen proti Židům. V reakci na události předešlého roku vyslala Británie do Palestiny vyšetřovací komisi (Peelovu komisi), která navrhla rozdělení země na tři části, židovský stát, arabský stát a území pod britskou správou. Sionisty i Araby bylo rozhodnutí odmítnuto (Terner 1991: 64–66).

Jelikož byla v Evropě válka na spadnutí, Britové si potřebovali zajistit podporu Arabů. Ministr kolonií Malcolm MacDonald roku 1939 vydal Bílou listinu, která omezila židovské přistěhovalectví a podmanila ho souhlasem Arabů. Pro Židy tato listina představovala největší možnou zradu. Odpor vůči této britské politice Židé vyjádřili nelegální migrací, na kterou Britové reagovali konfiskací lodí a deportací pasažérů (Schulze 2012: 15–16).

Za druhé světové války bylo postavení Velké Británie velice složité a neustále musela vyvažovat své zájmy (Čejka 2005: 58). Po druhé světové válce bylo britské impérium značně v úpadku, udržování kolonií, protektorátů a mandátů se kvůli ekonomické situaci stalo obtížné, navíc se zhoršila i situace uvnitř palestinského mandátu, napětí mezi židovskou a arabskou komunitou hraničilo s občanskou válkou, ta dala vzniknout i židovskému povstání proti britské správě (Schulze 2012: 16–17). Jednání mezi Británií, Židy a Araby se ocitla ve slepé uličce, počátkem roku 1947 tak britský ministr zahraničí Ernest Bevin oznámil předání záležitosti do rukou Organizace spojených národů (Pojar 2004: 51).

5.2 Spojené státy americké

S koncem první světové války se Spojené státy americké vrátily ke své politice izolacionismu. Od konce první světové války až do druhé světové války odpovědnost za palestinský mandát připadl Británii, s tím, že Spojené státy podpoří jakoukoli politiku, kterou bude Británie v této oblasti vykonávat. Roku 1924 uzavřely Spojené státy s Velkou Británií úmluvu, kterou v podstatě uznaly britský mandát na Blízkém východě (Nachmani 2005: 2). Po další dvě dekády se Spojené státy úmluvy držely a během dvacátých a třicátých let hrály na Blízkém východě vedlejší roli. Američané o konfliktu mezi Židy a Araby věděli, avšak přenechávali jej k vyřešení Britům (Wilson 1973: 37). Nevěnovali pozornost ani přijetí Bílé listiny roku 1939, kterou britská vláda odstoupila od Balfourovy deklaráce, Američané toto rozhodnutí považovali za čistě britské (Nachmani 2005: 2). Postoj velké Británie, která v Bílé knize z roku 1939 omezila židovské přistěhovalectví do Palestiny (i přesto, že byli Židé v Evropě pronásledováni nacisty) a distancovala se od Balfourovy deklaráce ale paradoxně způsobil, že se sionisté začali opírat o Spojené státy americké. Spojené státy podle jejich mínění mohly tlačit na britskou vládu, aby se vrátila ke sledování sionistických zájmů. Sionisté počítali s podporou

5 miliónů amerických Židů, z nichž někteří zastávali posty ve vládě nebo měli vliv na její politiku (Terner 1991: 70–71). Podporou od Spojených států by tak sionisté nahradili ztracenou podporu Velké Británie a Sionistická organizace by tak posílila svou pozici (UN 1978).

Britský vliv byl na ústupu a naopak narůstal ten americký. Ze Spojených států se stala světová velmoc (Golani 2010: 178). Druhá světová válka měla pro konflikt v Palestině řadu důsledků, jedním z nich byl právě úpadek Britského impéria, kvůli zhoršující se ekonomické situaci. Británie už nezvládala udržovat kolonie a mandátní území. Současně s poklesem britského vlivu začal v Palestině narůstat vliv americký. Lobby amerických Židů přispělo k přijetí Biltmorského programu z května 1942, který si získal podporu americké administrativy. Tento program požadoval zřízení židovského státu v Palestině. Během prezidentských voleb roku 1944 tomuto programu vyjádřili podporu demokraté i republikáni, zřejmě ale s ohledem na získání možných hlasů od amerických Židů (Schulze 2012: 16). Pro podporu Biltmorského programu získávali sionisté na svoji stranu stále více amerických politiků. Podle Ternera (1991: 76) ale Američané viděli v podpoře sionistů především šanci, jak omezit vliv Velké Británie na Blízkém východě. Ale i přes některé proarabské zájmy v oblasti, například v oblasti těžby ropy, dosáhla podpora sionistů ve Spojených státech převahy. Přesto ještě před rokem 1943 neměly Spojené státy žádnou jasně definovanou politiku pro Palestinu, tato odpovědnost podle nich náležela Británii (Radosh – Radosh 2009: 16).

Ještě v období druhé světové války nebyli Američané vůči Židům tak vstřícní, ani s rozšířením nacistické hrozby nebyly Spojené státy připraveny upravit své imigrační kvóty. Spojené státy přijaly během druhé světové války do země na 70 000 Židů, z toho 50 000 mezi roky 1940–1941, ještě než se zapojily do války (Nachmani 2005: 6). Autor Čejka (2005: 60) tvrdí, že během druhé světové války bylo jen málo Američanů schopno uvěřit tomu, že by byli Židé v Evropě

systematicky likvidováni, v důsledku toho se Spojené státy zachovaly vůči uprchlíkům nesprávně. Ještě roku 1943 byla mezi Velkou Británií a Spojenými státy přijata dohoda *Bermuda accord*, která se zabývala otázkou imigrace. Výměnou za to, že Británie nebude tlačit Spojené státy přijmout více židovských uprchlíků, Spojené státy nebudou tlačit Británii k upravení imigračních kvót v Palestině (Nachmani 2005: 6). Samotný prezident F. D. Roosevelt dokonce záměrně oddaloval přijetí jakékoli politiky vůči židovskému přistěhovalectví a podpoře vytvoření židovské domoviny v Palestině (Radosh – Radosh 2009: 16).

Sionistická lobby i tak pracovala na plné obrátky. Její návrh na založení židovské domoviny v Palestině a zrušení britské Bílé knihy z roku 1939 našel ve Sněmovně i v Senátu podporu, byl ale nakonec zamítnut ministerstvem zahraničí, ministerstvem války i samotným prezidentem. Toto usnesení by totiž podle Spojených států mohlo poškodit vztahy s Araby na Blízkém východě, jejichž podpora byla nutná pro vítězství ve válce (Radosh – Radosh 2009: 10–11). Situace se značně změnila až s koncem druhé světové války. Během 40. let se nová Trumanova administrativa zavázala k podpoře založení nezávislého židovského státu a k podpoře neomezeného židovského přistěhovalectví do Palestiny (Liebreich 2005: 20).

Prezident Truman si nechal vypracovat zprávu o stavu uprchlíků v Evropě. Ve zprávě byly uvedeny těžké podmínky, které vládly v uprchlických táborech a přání uprchlíků židovského původu odejít do Palestiny. Truman vyvíjel tlak na Brity, aby vydali povolení k jejich přijetí do Palestiny, ti odmítli (Gilbert 2002: 134–135). Poválečné vztahy mezi Velkou Británií a Spojenými státy byly definovány jejich zájmy na Blízkém východě. Obě země ale začaly prosazovat protichůdné politiky (Nachmani 2005: 25). Sám prezident Harry Truman vyzval po skončení války prostřednictvím dopisu tehdejšího britského premiéra Attleeho k přijetí dalších 100 000 židovských uprchlíků do Palestiny (Radosh – Radosh 2009: 94–95).

Výsledkem zapojení Spojených států do války bylo jmenování Angloamerického vyšetřovacího výboru, který by přinesl vládám oběma zemí doporučení ohledně dalších kroků v Palestině (UN 1978). Tento výbor byl složen ze šesti britských a šesti amerických členů. Výbor měl zkoumat židovské přistěhovalectví, osídlení Palestiny a postavení židovské populace, která přežila holokaust (Miller 2010: 12). Na jaře roku 1946 bylo ale už zřejmé, že komise nebude úspěšná. Jedním z důvodů byly rozdíly mezi britskými a americkými postoji k otázce Palestiny (Golani 2010: 181). Sbor doporučil pokračování mandátní správy, přijetí 100 000 židovských uprchlíků (jak žádal prezident Truman) a taktéž doporučil zrušení Bílé knihy z roku 1939. Britská vláda ale doporučení nepřijala (UN 1978). Po neúspěchu sboru Truman a Attlee založili další skupinu – Morrison-Grady – která roku 1946 vypracovala kompromis, který byl v jednu chvíli přijat oběma zeměmi. Ten ale nakonec taktéž nebyl přijat, tentokrát byl zamítnut americkou stranou (Glass 2016). James McDonald, jenž byl členem Angloamerického vyšetřovacího výboru tvrdil, že tento kompromis je v rozporu se zprávou zmíněného výboru a s postoji amerického prezidenta. Přijetí 100 000 uprchlíků bylo totiž ve zprávě podmíněno souhlasem Arabů (Radosh – Radosh 2009: 174).

Je zajímavé pozorovat změnu Trumanových názorů. Truman zpočátku odmítal návrhy na založení židovského státu, byl zastáncem založení arabsko-židovské federace. Názor později změnil a podpořil ideu založení dvou odlišných států na palestinském území (Glass 2016). Důkazem o tom může být například jeho dopis Ibnu Saudovi, ve kterém zřetelně artikuloval americký závazek k židovské imigraci do Palestiny. V dopise stálo, že americká vláda a občané Spojených států se zavázali k podpoře národního židovského domova a je tedy přirozené, že bude tato vláda podporovat vstup vysídlených evropských Židů do Palestiny (Liebreich 2005: 20). Lze jen spekulovat, zda za touto změnou byly čistě humanitární, nebo strategické

důvody, kterými si chtěl získat hlasy amerických Židů (Cohen 1982: 2). Ať už byla jeho motivace jakákoli, s pomocí Spojených států se do Palestiny mezi lety 1945–1948 dostalo více než 32 000 židovských uprchlíků (Liebreich 2005: 85–86).

Roku 1947 Britové přiznali neschopnost nalézt odpovídající řešení pro palestinskou otázku a formálně požádali o její svěření do rukou Valného shromáždění OSN. Na návrh Spojených států byl pod OSN zřízen zvláštní vyšetřovací výbor složený z neutrálních států (Radosh – Radosh 2009: 207–209). Ten byl vyslán na vyšetřovací misi, která se měla židovsko-arabským konfliktem zaobírat a na základě toho předložit doporučení, jak celou záležitost vyřešit (Schulze 2012: 17). Po ukončení vyšetřování byl vypracován plán, který doporučoval ukončení britského mandátu a osamostatnění území (Čejka 2005: 67). Plán na rozdělení Palestiny byl napoprvé komisí Valného shromáždění odmítnut. Plán byl tak dále projednáván (Terner 1991: 86). USA přijaly v celé záležitosti neutralitu a jménem ministra Marshalla byla diplomatickým a konzulárním úřadům zaslána zpráva, jež měla varovat, že Spojené státy nepodporují žádný konkrétní plán pro Palestinu. Ambasador OSN za Spojené státy Warren Austin byl spraven o tom, že by USA neměly vydávat jakákoli vyjádření o budoucí palestinské správě. Přesto, že Truman byl příznivcem sionistických plánů, ministerstvo zahraničí se zřejmě snažilo jednat nestranně (Radosh – Radosh 2009: 219).

Opět se ale ukázala síla sionistické lobby. Na základě sionistických nátlaků na Bílý dům Američané začali tlačit na malé státy, které při prvním hlasování o návrhu na rozdělení Palestiny hlasovaly proti návrhu, nebo se hlasování zdržely (Cohen 1982: 10). Na nátlak americké administrativy změnilo několik delegací svůj postoj a vyjádřilo se při dalším hlasování pro většinový návrh komise o rozdělení území Palestiny (Terner 1991: 86).

Už od března 1948 ale bylo zřejmé, že plán na rozdělení Palestiny nemůže být mírově realizován. Ještě ten měsíc byl Radě bezpečnosti americkým delegátem

Warrenem Austinem předložen plán na pozastavení sjednaného rozdělení v důsledku občanské války, která se v Palestině následně rozhořela. Místo toho měla být oblast předána pod poručenství OSN. Tato iniciativa byla považována za odklon od Trumanovy tradiční administrativy a za ústupek arabskému násilí (Cohen 1982: 11–14). Poručenství ale bylo Araby i Židy odmítnuto a žádný jiný stát nebyl s to tento plán podpořit. Od plánu se nakonec distancovali i Američané.

Truman často převzal rozhodování, které v otázkách Palestiny připadalo ministerstvu zahraničí, na sebe. Stejně tomu bylo i při uznání Státu Izrael, který uznal pouhých jedenáct minut po vyhlášení jeho nezávislosti (Cohen 1982: 15–17). Toto uznání bylo klíčovým momentem ve „speciálním vztahu“, který spolu tyto země mezi sebou mají (Ottolenghi 2004: 979)

5.3 Závěr

Britská politika na Blízkém východě od samého začátku svého působení váhala mezi podporou Židů a Arabů, oběma skupinám přislíbila zřízení vlastní domoviny v Palestině. Arabům slíbila vlastní nezávislý stát v McMahanově korespondenci a Židům vytvoření židovské národní domoviny v Balfourově deklaraci. Tyto dohody se navzájem vylučovaly a zasely sémě konfliktu, který se v mandátním prostředí stupňoval po tři desetiletí. Britská mandátní politika byla značně pragmatická, snažila se uchovat si přízeň Arabů i Židů. Konflikt ještě více vyostřilo přijímání politik a opatření, které podpořily jednu a současně znevýhodnily druhou ze stran pře. Britská neschopnost vyřešit vyostřující se konflikt znamenala, že se sionistické snahy o založení vlastní domoviny upřely na Spojené státy americké. Ty pod prezidentstvím Harryho Trumana podporovaly sionistickou myšlenku a lobbovaly za rozdělení palestinského území na půdě Organizace spojených národů. Díky této podpoře se podařilo rozdělení dosáhnout a na základě

tohoto hlasování byl o půl roku později založen Stát Izrael, jehož existenci Arabové neuznali a rozhodli se jej bezprostředně zničit.

6 Analýza příčin izraelsko-palestinského konfliktu na hladině podjednotek

Podjednotkami rozumíme organizované skupiny individuů, které se nacházejí uvnitř jednotek a snaží se ovlivnit jejich chování (Buzan – Little 2000: 69). Kapitola se bude věnovat vzniku a vývoji sionistického a arabského nacionalistického hnutí, která se vyvíjela paralelně. Tato hnutí můžeme označit za skupiny lidí, jež sdílejí společné myšlenky a společný cíl, přičemž cíle těchto dvou skupin se vzájemně vylučují. Konflikt těchto dvou skupin můžeme na této úrovni chápat jako konfrontaci dvou nesmiřitelných, neslučitelných národních aspirací. Pozornost si zaslouží i sociální a politické změny v Německu, které měly nepřímý vliv na již probíhající konflikt mezi sionistickým a arabským hnutím a vystupňovaly jej.

6.1 Sionistické hnutí

Sionismus je pojem, který označuje hnutí usilující o obnovu židovského národního domova. Kořeny hnutí sahají do daleké minulosti, konkrétně až do dob antiky, přesto sionismus jako národní hnutí vznikl až ke konci 19. století (Krupp 1999: 19). Stejně jako ostatní evropské nacionalismy té doby byl sionismus reakcí na politický útlak, specificky byl obranou reakcí proti nepřátelství vůči Židům, antisemitismu¹⁰ (Čejka 2009: 16). Ideologickým základem hnutí se stalo stvrzování židovského národa, židovské národnosti a kulturní a náboženské spojení se Zemí izraelskou, která se rozkládala na území Palestiny (Schulze 2012: 8).

Ústřední postavou sionistického hnutí se stal vídeňský novinář Theodor Herzl, ačkoli nebyl zdaleka prvním ani jediným představitelem této ideje. Stal se jí proto, že dokázal sionistickou myšlenku popularizovat a dostat ji do povědomí široké veřejnosti (Čejka 2009: 14). Herzl učinil ze sionistického hnutí hnutí světové.

¹⁰ Toto tvrzení je značně zjednodušené. Antisemitismus nebyl zdaleka jediným hnacím motorem hnutí (Čejka 2009: 16).

Ve svém spise *Židovský stát* z roku 1896 veřejně vystoupil se svými myšlenkami k řešení židovské otázky (Krupp 1999: 40–41). Ve zmíněném spise dochází k závěru, že je nezbytné vytvořit židovský stát a tím vyřešit židovskou otázku. První sjezd Sionistické organizace, která byla založena na Herzlův podnět, stanovil zřízení židovské domoviny v Palestině. Herzl, pověřen Sionistickou organizací, zahájil misi, z níž by vzešlo politické uznání sionistických plánů k osidlování Palestiny (Terner 1991: 46–47). Šance na realizaci tohoto projektu se sionistům naskytla ale až během první světové války (Čejka 2005: 22–23).

Až do roku 1882, kdy do Palestiny přišla první skupina imigrantů v rámci první alije, bylo židovské osidlování této oblasti spíše ojedinělé. Sionistické organizace byly ale již schopné organizovat imigraci a založit zde základy židovského osídlení. Druhá alija započala roku 1904 a v Palestině se usadilo 60 000 Židů. Sionistické hnutí se tímto dostalo do konfliktu s arabským nacionalismem, jelikož si obě hnutí dělala nároky na stejné území (Schulze 2012: 9). Sionistická organizace přesto považovala za nezbytné brát ohled na místní obyvatele, k čemuž se sama zavázala (Terner 1991: 46). Ale ani přes veškerou toleranci a ideji o rovných občanských právech pro místní arabské obyvatelstvo nebyla vzata v potaz možnost zažehnutí národního arabského hnutí v reakci na žrizování židovského domova (Avineri 2001: 104).

Sionistická organizace vyhlásila s vypuknutím první světové války neutralitu. Ale už v průběhu války bylo jejím činitelům zřejmé, že to bude Británie, kdo z války vzejde jako vítěz a kdo bude protektorem sionistických plánů v Palestině. Proto organizace usilovala o podporu britských politiků (Terner 1991: 52). Byly navázány důležité vazby s politickými představiteli, zejména s budoucím ministerským předsedou Davidem Lloydem Georgem, budoucím ministrem zahraničí Arturem Balfourem, Herbertem Samuelem a Markem Sykesem. Vlivem sionistického hnutí a jeho působením na britskou vládu britská vláda poskytla hnutí ujištění o vytvoření

národního domova pro Židy v Palestině a tyto závazky zveřejnila v Balfourově deklaraci z roku 1917. Balfourova deklarace byla přímým důsledkem vlivu sionistického hnutí na britskou vládu (UN 1978).

Přesto, že měl být hlavním motivem britského mandátu v Palestině rozvoj samosprávných institucí, britská mandátní politika směřovala k realizaci Balfourovy deklarace a zřízení židovské domoviny. Nastaly i snahy tuto politiku pod vlivem palestinského odporu změnit, ale tlak Sionistické organizace tyto snahy rozehnal. Palestinský odpor ale sílil a stal se převažujícím úkazem celých dvacátých let (UN 1978).

V roce 1920 se Sionistická organizace začala angažovat i v kontrole přistěhovalců. Spolu s britskou vládou vydávala imigrační oprávnění a postupně začaly v evropských městech vznikat i Palestinské úřady, které imigraci řídily. Toto přistěhovalcké hnutí s sebou neslo i nezaměstnanost, kterou vyřešila Palestinská komise koupí velkosáhlých pozemků půdy (Krupp 1999: 81). Zvláště odprodej půdy sionistům a jejich přístup k místnímu obyvatelstvu začal Araby popuzovat (Čejka 2005: 29). Ke zklidnění situace nepřispíval ani fakt, že do Palestiny během jedné dekády přišlo na 100 000 židovských přistěhovalců, přičemž imigrace byla zcela pod kontrolou sionistických organizací (UN 1978).

S velkou světovou krizí a nástupem Adolfa Hitlera k moci v Německu se židovská imigrace do Palestiny ještě zvýšila. Ačkoli jen malá část Židů zvolila za svůj exil Palestinu, židovská populace se zdvojnásobila a místní poměr obyvatelstva tvořili z 30% Židé (Čejka 2005: 48). Navyšování židovské populace popuzovalo místní Araby a tento hněv vyústil v novou fázi palestinského nacionalismu (Schulze 2012: 14). Vypuknutí druhé světové války znemožnilo jakékoli další vystěhovávání Židů, pro Německo již nebylo uspokojujícím řešením a bylo v roce 1941 zakázáno. Z Palestiny byly přesto podnikány pokusy o pomoc Židům v Evropě, už ale pouze ilegální cestou. Britové už nepovolovali další přistěhovalce (Krupp 1999: 100).

V prvním období od vypuknutí války Sionistická organizace usilovala o to, aby jí Británie dala volnou ruku nad Palestinou. V dalším období se Sionistická organizace začala spíše než na britskou kartu spoléhat na tu americkou (Terner 1991: 75–76). V květnu 1942 Židovská agentura představila v New Yorku takzvaný Biltmorský program, jehož cílem bylo založení židovského státu v Palestině prostřednictvím neomezeného přistěhovalectví. Program naléhavě žádal o otevření Palestiny a ustanovení židovského commonwealthu (UN 1978).

Po druhé světové válce přišli sionisté s návrhem na rozdělení země, ve světle holokaustu vnímali svůj nárok na vlastní stát ještě oprávněnější. Tyto návrhy však Arabové odmítali. Britové se snažili s oběma skupinami vyjednávat, avšak neuspěli. Velká Británie, která po válce čelila mnoha problémům, předala roku 1947 otázku Palestiny Organizaci spojených národů (Čejka 2005: 65). Ta skrze Valné shromáždění rozhodla o rozdělení Palestiny na dva státy (Pojar 2004: 51). Arabové toto rozhodnutí odmítli a prohlásili, že na jeho naplnění budou reagovat násilím. Hned další den se mezi Židy a Araby rozhořel boj (Krupp 1999: 113).

6.2 Arabské nacionalistické hnutí

Zhruba ve stejné době vzniká paralelně se sionistickým nacionalismem i arabský nacionalismus, který se stejně jako sionistický rozvíjí kolem otázky identity, národnosti, náboženství a kultury. Tento nacionalismus sdílí myšlenku, že arabské obyvatelstvo tvoří jeden národ a mělo by vystupovat pod jednou vládou či nezávisle pod řadou propojených států. Jádrem arabského nacionalismu tak byl koncept sebeurčení (Schulze 2012: 8–10). Arabské tužby zpočátku směřovaly proti nadvládě Osmanské říše, než proti sionismu. Ještě na začátku 19. století Arabové nespatořovali v židovské imigraci do Palestiny větší problém. S přibývajícimi židovskými alijemi začaly mezi Araby panovat určité pochybnosti a začaly se objevovat první problémy arabské a židovské kohabitace. Ty souvisely především s odkupem arabské půdy

sionistickými organizacemi. Navíc začal být Araby sionismus čím dál více chápán jako snaha západních mocností o podřízení muslimů Evropě, to i z toho důvodu, že sionisté měli na své straně mnohé vlivné politické osoby ze Západu (Čejka 2005: 27–29).

První světová válka a zejména politika Velké Británie na Blízkém východě měla znamenat příležitost naplnění jak sionistických tak i arabských plánů. Ještě rok před vypuknutím války se Arabové účastnili v Paříži arabského kongresu, jehož cílem bylo získání úplné nezávislosti na Osmanské říši, nebo alespoň ustanovení administrativní autonomie, k čemuž měla být první světová válka a porážka Osmanské říše vhodnou příležitostí (Schulze 2012: 10). Arabská vládnoucí vrstva, která se začala cítit ohrožena, zaujala protisionistickou politiku. Tuto politiku se snažila prosadit na konferenci v San Remu, která rozhodovala o rozdělení tureckého území. Svého cíle však nedostála, Anglie převzala správu nad Palestinou a potvrdila Balfourovu deklaráci (Krupp 1999: 75–76). Vývojem na Blízkém východě byli Arabové zklamáni, místo arabského státu vznikl v Palestině pověřením Společnosti národů britský mandát a byla naplňována Balfourova deklaráce (Čejka 2005: 35).

Mandátní uspořádání nebudilo u Arabů důvěru a jejich přesvědčení posilovala jak britská politika, tak příliv Židů. V důsledku toho začalo docházet k prvním konfliktům (Čejka 2005: 42). Už v srpnu 1921 Arabové vyslali k Winstonu Churchillovi¹¹ svou delegaci, která žádala zrušení Balfourovy deklaráce a zastavení židovské imigrace do Palestiny. Když Churchill oba požadavky zamítl, Arabové pochopili, že jejich pokus o ukončení židovské imigrace ztroskotal. V Palestině začalo docházet k násilnostem (Gilbert 2008: 88–89). V té době se začal rozvíjet palestinský nacionalismus, který byl jedním ze separátních místních národních hnutí, které se oddělily od arabského nacionalismu. Ten se začal formovat na základě hrozby, kterou pro arabské obyvatelstvo v Palestině představovala židovská

¹¹ V lednu roku 1921 byl Winston Churchill jmenován ministrem kolonií a byl pověřen speciální odpovědností za svěřeneckou správu v Palestině (Gilbert 2008: 62).

imigrace spojená s vytvářením židovských institucí (Schulze 2012: 10). Začalo docházet k prvním nepokojům a násilnostem, které vznikly v důsledku napětí a emocí, zpočátku měly ale tyto nepokoje spíše charakter výtržnictví (Čejka 2005: 42–43). Situace se zhoršila po roce 1929, nepokoje mezi Židy a Araby si vyžádaly desítky mrtvých. Britové se situaci pokusili uklidnit vydáním takzvané Bílé listiny, která přiznávala vinu za nepokoje nákupům půdy, které prováděla Židovská agentura. V tomto důsledku byla omezena židovská imigrace do Palestiny (Schulze 2012: 14).

S propuknutím světové hospodářské krize a nástupem Adolfa Hitlera k moci v Německu, došlo ke zvýšení imigrace do Palestiny. Místní židovská populace se tak zdvojnásobila. V té době dospívala nová generace palestinských Arabů, která byla nacionalisticky vyhraněnější než generace jejich rodičů. Odboj se začal lépe organizovat a i jeruzalémský muftí vyzýval k ozbrojenému boji proti sionistům. Situace se vyhrotila a v roce 1936 propukla vlna nepokojů (Čejka 2005: 48). Roku 1936 vyhlásili Arabové generální stávkou, přičemž žádali zastavení židovské imigrace a prodeje půdy Židům. Stávky přerostly až do krvavých potyček a na základě těchto událostí byl v roce 1937 předložen plán na rozdělení země na židovský a arabský stát (Turner 1991: 64–65). Arabové s návrhem nesouhlasili, Arabský kongres návrh odmítl a vyzval k odporu proti vzniku židovského státu (Čejka 2005: 49).

Po vypuknutí druhé světové války proti sobě v Palestině stály dvě nespokojené skupiny, z nichž ani jedna neměla vyhlídku na zřízení vlastního státu na dohled a vzájemné konflikty posilovaly napětí mezi oběma stranami (Čejka 2005: 58). Po ukončení války sionisté požadovali rozdělení území Palestiny, Arabové takový plán ale odmítli, stejně jako další židovské přistěhovalectví. Zástupci Britů se pokoušeli s Židy a Araby vyjednávat, ovšem bezúspěšně (Čejka 2005: 65). Byla tak ustanovena speciální komise OSN, která měla židovsko-arabský konflikt vyšetřit.

Komise měla v úmyslu vyslechnout zástupce obou stran, Arabský nejvyšší výbor ale předpokládal, že bude komise nakloněna sionistům a jednání bojkotoval (Schulze 2012: 17). Arabové odmítli jakýkoli jiný než arabský stát a tato jednání považovali za popření charty OSN, která národům umožňovala rozhodovat samostatně o svém osudu (Čejka 2005: 67).

Organizace spojených národů rozhodla odhlasováním rezoluce č. 181 o rozdělení Palestiny na židovský a arabský stát, tuto rezoluci ale Arabové odmítli. V následku toho se v zemi rozhořela občanská válka (Pojar 2004: 51–52). Palestiňští Arabové dali najevo, že vznik židovského státu nedovolí a začali se připravovat na konflikt (Čejka 2005: 68).

6.3 Společenské a politické změny v Německu

Osvícenství a liberalizace společnosti vedla k uvolňování protižidovských nařízení. Židé se tak stali rovnoprávnými občany. Odpor vůči nim v konzervativních kruzích přetrvával, přesto byl klasifikován jako přežitek minulosti. O to nepochopitelnější bylo šíření antisemitistických hnutí napříč Evropou, která se v 70. letech 19. století objevovala. Ačkoli antisemitistická hnutí vznikala už dříve a i na jiných místech, nejvýznamnějším vývojem toto hnutí prošlo v Německu na pomezí 70. a 80. let 19. století (Holocaust.cz 2011). Roku 1878 byl vydán antisemitistický spis *Vítězství judaismu nad němectvím*, jehož tvůrce Wilhelm Marr antisemitismus zpopularizoval. V 80. letech se v Drážďanech sešel první mezinárodní antisemitistický kongres a roku 1890 byla založena první antisemitistická strana (Budil et al. 2013: 178–179).

Zejména jedna antisemitistická strana se podílela na katastrofě, k jaké docházelo během třicátých a čtyřicátých let 20. století. Byla to Národně socialistická německá dělnická strana, jež vznikla roku 1920 přejmenováním Německé dělnické strany, která vznikla o rok dříve. Základem programu této strany

byla prostá demagogie, nacionalismus a rasismus. Právě demagogickým přesvědčováním lidí pro svůj program se straně povedlo získat početnou podporu rolníků a středních vrstev (Pečenka – Luňák 1999: 339). Tato nacistická ideologie byla spojením fašistické vize nejvyššího vůdce a rasistické ideologie o podřazenosti a likvidaci všech ras kromě árijské (Pečenka – Luňák 1999: 320). Nacistům by se nepodařilo uchopit moc bez velké hospodářské krize, která způsobila obrovskou nezaměstnanost. Tato nezaměstnanost tak způsobila nespokojenost se stávající politickou reprezentací, kterou lidé vyjádřili ve volbách roku 1932, kdy nacisté obdrželi 33% hlasů. V lednu následujícího roku obsadil vůdce strany Hitler kancléřské křeslo a antisemitistický režim tak převzal moc v Německu. Byl realizován původní nacistický program, kdy byli Židé zbavováni práv a byli oddělováni od ostatních obyvatel. Přes 200 000 Židů ze země uprchlo (Johnson 2007: 462–464).

Židé se na obranu svých práv sjednotili pod Říšské zastoupení německých Židů, které řídilo imigraci do zahraničí a zároveň obstarávalo vstupní dokumenty. Záchranou stanicí se pro Židy stala Palestina. V roce 1938 bylo ale Říšské zastoupení nacisty zrušeno. Vystěhovalecké vlny do Palestiny, na kterých se podíleli především sionisté, byly zpočátku nacisty trpěny, neboť napomáhaly odsunu Židů (Krupp 1999: 94–95). Trpěny ovšem byly jen dočasně, v roce 1941 se nacistům přestaly jevit jako uspokojivé řešení a vystěhovávání bylo zakázáno. Nastala nová fáze a začalo systematické likvidování Židů (Krupp 1999: 100).

Mezi lety 1933–1936 se do Palestiny přestěhovalo přes 166 000 Židů, do roku 1939 jich bylo téměř na čtvrt milionu. Důvodem této velké přistěhovalecké vlny byla politika nacionálně socialistického režimu, který vyznával antižidovskou politiku (Terner 1991: 61). Mezi těmito imigranty nebyli jen němečtí Židé, ale třeba i polští a rumunští, strach z protižidovských politik se šířil (Gilbert 2002: 89). Britové toto přistěhovalectví nijak neomezovali, díky čemuž bylo zachráněno

mnoho Židů. Zároveň ale došlo v Palestině k nárůstu konfliktů mezi Židy a Araby (Čejka 2005: 48). Arabové ale požadovali zastavení židovské imigrace, neuvědomovali si nebezpečí, které Židům v Evropě hrozilo (Čejka 2005: 50). Přistěhovalecké vlny v těchto letech se nejvíce podepsaly na struktuře místních obyvatel, Židovská populace v roce 1939 tvořila už 30% místního obyvatelstva (Čejka 2005: 58). Nacistické pronásledování Židů způsobilo jejich hromadný exodus z Evropy, z nichž se mnoho snažilo dostat do Palestiny i nelegální cestou (Terner 1991: 70). Není tedy divu, že v reakci na tyto události byla arabská populace stále více přesvědčená, že jejich snahy přijdou v niveč. Tento hněv a bezmoc vyústily v novou formu arabského nacionalismu, nacionalismu palestinského (Schulze 2012: 14).

V roce 1935 přišel do Palestiny ještě větší počet Židů, o 19 000 více než oproti loňskému roku. Roku 1935 byly v Německu přijaty Norimberské zákony, podle kterých pozbýval každý Žid právo na německé občanství. Tyto zákony vyvinuly tlak na Židy, aby odcházeli do Palestiny, která se tvářila téměř jako Židovský stát. Britská vláda na toto přistěhovaectví začala pohlížet se znepokojením, bála se, aby země takový příliv přistěhovalců ekonomicky zvládla (Gilbert 2002: 90–91). Už v roce 1934 tehdejší britský ministr kolonií Philip Cunliffe-Lister varoval skrze tajné memorandum kolegy o nutnosti potlačování nelegální migrace. V memorandu stálo, že „mezi Araby a Židy panuje nyní diametrální rozpor, pokud jde o celý předmět přistěhovaectví.“ Dále bylo v memorandu uvedeno, že Araby uspokojí pouze zákaz další imigrace (Gilbert 2002: 89–90).

Arabská rebelie vůči masovému přistěhovaectví vyústila v Arabské povstání roku 1936, které vyústilo v rozšířenou vzpouru (Schulze 2012: 14–15). 15. dubna, kdy byla vyhlášena generální stávka proti židovskému přistěhovaectví, byli zabiti tři Židé. V reakci na to byli v odvetě zabiti dva arabští dělníci, na což zase

Arabové reagovali útoky na Židy a jejich obchody. O měsíc později proběhlo setkání arabských vůdců, kteří vyjádřili požadavek na zastavení židovské imigrace a zastavení prodeje půdy Židům. Současně byly zapalovány židovské domy, vykrádány židovské obchody, ničeny židovské zahrady, pole, sady a zabíjeni Židé, včetně dětí a žen. Britská správa se rozhodla násilí potlačit, v této snaze zabila na 140 Arabů (Gilbert 2002: 92–93).

Mezi roky 1936–1937 přišlo do Palestiny legálně na 60 000 Židů, ale přes stávající arabské protesty ministerstvo kolonií stanovilo na období mezi dubnem a zářím 1938 imigrační kvóty, které židovskou imigraci limitovaly na 2 000 přistěhovalců a 1000 dělníků, což drasticky omezilo příchod nových Židů. Během léta 1938 se však situace stále vyostřovala a boj mezi skupinami pokračoval (Gilbert 2002: 104–106). Židům v Evropě přinesl rok 1938 další ránu. V Rakousku byla stanovena nacistická vláda a byl zaveden protižidovský perzekuční aparát. I v ostatních částech Evropy ale vyvstávaly antisemitistické nálady, jmenujme Rumunsko či Polsko (Gilbert 2002: 105–107).

Druhá světová válka si mezi Židy vyžádala na 6 miliónů obětí. Systematické vyhlazování Židů započalo roku 1941, zpočátku nacisté používali hromadné střílení nebo upalování, později přešli k plynování. Bílá kniha z roku 1939 značně omezila židovské přistěhovalce do Palestiny. Nacistický teror v Evropě však způsobil, že do Palestiny zamířily tisíce Židů, mnozí z nich i ilegální cestou (Terner 1991: 68–70). Holocaust během druhé světové války dal vzniknout mezinárodním sympatiím k utrpení Židů, které sionisté potřebovali pro svůj boj za židovský stát. Židé, kteří přežili holocaust, vyvíjeli společně se sionistickým hnutím ještě větší nátlak k vytvoření židovského státu (Schulze 2012: 16).

6.4 Závěr

Na této hladině můžeme izraelsko-palestinský konflikt chápat jako konflikt dvou soupeřících nacionalismů, které si dělaly nárok na stejné území. Narůstající židovská imigrace a výkupy půdy, které byly cíleně řízeny sionistickými institucemi, jen vystupňovaly nevraživost místních Arabů. Vnímání konfliktu jako hry s nulovým součtem vedlo obě strany k přesvědčení, že kohabitace je nemožná (Schulze 2012: 108). Sionistickému hnutí se postupně dařilo prosazovat svůj zájem, který byl od začátku v rozporu se zájmem palestinských Arabů. Tomuto zájmu nejspíše pomohly i mezinárodní sympatie, které se objevily po druhé světové válce v souvislosti s cíleným vyhlazováním Židů nacistickým režimem. Soustavná perzekuce Židů během 30. let donutila mnoho z nich opustit Evropu a zamířit do Palestiny. Už ve 20. letech probíhaly v Palestině mezi Židy a Araby konflikty, ty se jen vystupňovaly s masivním židovským přistěhovalectvím, ke kterému došlo během jednoho desetiletí.

7 Analýza příčin izraelsko-palestinského konfliktu na hladině individuí

Na následující hladině bude analyzován vliv individuí na izraelsko-palestinský konflikt. Tato rovina zkoumá psychologický rozbor individua a jeho pohled na svět (Druláková – Drulák 2011: 17). Jednotlivců, kteří měli na vypuknutí izraelsko-palestinského konfliktu vliv, je celá řada, i z tohoto důvodu byl konečný výběr analyzovaných individuí obtížný. Nakonec jsem mezi analyzované jednotlivce vybrala Arthura Balfoura, Amína al-Husajního a Menachema Begin. Málokdo měl na izraelsko-palestinský konflikt takový vliv, jako právě Arthur Balfour. Balfourova deklarace legitimizovala židovský nárok na zřízení vlastní domoviny v Palestině a byla zásadním dokumentem, který ovlivnil vztahy mezi Židy a Araby, kteří si dělali nároky na stejné území. Zároveň tento dokument ovlivnil i další analyzovanou osobu – Amína al-Husajního. Ten se na jejím základě stává odpůrcem Britů. Posledním analyzovaným na této hladině bude Menachem Begin, který se stal jakýmsi zosobněním protibritského a protiarabského teroru, kterého využíval ke svým cílům

7.1 Arthur Balfour

V politice se Balfour pohyboval dlouhá léta. Už roku 1874 byl za Konzervativní stranu zvolen do parlamentu a zároveň se stal tajemníkem svého strýčka lorda Salisburyho, který se roku 1895 stal premiérem a jmenoval Balfoura členem Kabinetu (Balfour 100). Salisbury kvůli špatnému zdraví roku 1902 rezignoval na křeslo ministerského předsedy a jeho nástupcem se stal právě Balfour. Tato pozice mu ale patřila jen do roku 1906, kdy své křeslo ztratil v důsledku tří elektorálních porážek Konzervativní strany (Madigan 2010).

Nelze však ponechat bez povšimnutí, že ještě pod jeho premiérstvím je v roce 1905 přijat Zákon o cizincích, který limituje imigraci z východoevropských zemí a

vychází z přesvědčení, že Židé z Ruské říše nejsou asimilovatelní do britské společnosti, poněvadž sdílí kulturní identitu, která jim znemožňuje „stát se Brity“¹². Zároveň s přijetím tohoto zákona však Balfour vyjádřil averzi vůči perzekuci Židů, což je zajímavý rozpor v Balfourově rétorice a politice (Balfour 100). Autor Bloom nicméně tvrdí, že v důsledku přijetí tohoto zákona Balfoura tížilo svědomí a tuto křivdu se snažil následně odčinit v rámci podpory sionismu (Bloom 2017: 16).

Ještě za jeho premiérství v roce 1903 byla perzekuovaným ruským Židům učiněna nabídka obývat území východní Afriky. K Balfourovu překvapení sionisté nabídku odmítli a trvali na návratu do Palestiny (Balfour 100). Důvod, proč nebyla východní Afrika pro Židy přijatelná, pochopil Balfour až po setkání s Chajimem Weizmannem. Chajim Weizmann, povoláním biochemik, jenž přišel do Anglie přednášet na manchesterskou univerzitu, měl na Balfoura zásadní vliv. Podle autora Johnsona (2007: 410) byl po Herzlově smrti Weizmann nejschopnějším sionistou na Západě a jeho posláním bylo zřídit s britskou pomocí židovskou národní domovinu. Tito dva muži se poprvé setkali v roce 1905 a podruhé následující rok. Weizmannova osobnost na Balfoura zapůsobila, Weizmann Balfoura správil o sionismu a tehdy Balfour pochopil, proč nemohla nabídka východní Afriky u sionistů uspět.

V důsledku vítězství Liberální strany ve volbách roku 1906 Balfour přišel o své místo, avšak zůstal ve vedení své strany až do roku 1911. V roce 1916 se stal ministrem zahraničí (Balfour 100). Byl jmenován ministrem zahraničí pod premiérem Lloydem Georgem a ihned se stejně jako George stal spojencem Weizmanna (Johnson 2007: 413). Balfour byl zarputilým zastáncem vytvoření židovského národního domova, dobře chápal židovské pohnutky a chtěl, aby ve světě Židé našli své právoplatné místo¹². Balfour vyrostl v křesťanském prostředí a na základě své křesťanské víry věřil, že křesťanské náboženství a civilizace měla

¹² Balfour byl křesťanským sionistou. Na rozdíl od judaistů se sionistou mohl stát kdokoli, i člověk nežidovského původu (Čejka 2005: 25).

vůči judaistům obrovský dluh. Znal texty Starého zákona a byl přesvědčen, že náboženská perzekuce Židů byla největší skvrnou křesťanské civilizace (Bloom 2017: 15).

Mezi válečnými roky 1914 a 1917 proběhlo mezi Balfourem a Weizmannem několik setkání. Oba muži očekávali porážku Osmanské říše a jejich diskuse o Palestině se obrátily k uskutečnění sionistických plánů (Balfour 100). Balfour Weizmanna ujistil, že pochopil, jaký dluh má křesťanská civilizace vůči Židům a přislíbil mu britskou pomoc s nabytím židovské státnosti (Bloom 2017: 16). Balfour se stal sympatizantem sionistů a veřejně se na ministerstvu zahraničí angažoval v jejich prospěch, k čemuž mu pomohlo například obsazování Palestiny britskými vojsky v lednu 1917 (Johnson 2007: 414). Na základě postupu britských vojsk do Osmanské říše v březnu téhož roku, vyvstala příležitost uvést sionistickou otázku před vládu. Část vlády nebyla zřízení židovské národní domoviny v Palestině nakloněna, Balfour ale argumentoval silou sionistického hnutí v Americe a Rusku, které by mohlo pomoci Spojencům ve válce. Poté se Balfour obrátil na Weizmanna a Rotschilda, které požádal o vytvoření prohlášení, které by mohl předložit kabinetu (Bloom 2017: 16).

Bylo důležité rozhodnout jak deklaraci napsat a komu ji adresovat. Balfour už dávno sympatizoval se sionistickou myšlenkou, téměř všechny důležité vládní osobnosti byly k navrhovanému prohlášení taktéž nakloněny. Balfour věřil, že Británie by měla toto prohlášení učinit veřejně a oficiálně (Fromkin 2001: 293). Hlava anglických židovských obcí, lord Rothschild, předal Balfourovi návrh deklarace, která obsahovala jak zřízení židovské národní domoviny v Palestině, tak i možnost neomezeného přistěhovalectví a židovskou autonomii. Tato verze ale narazila na odpor a nebyla odsouhlasena. Konečná deklarace nabrala podstatných změn, nebylo v ní zmíněno neomezené přistěhovalectví ani samospráva, ale to důležité, tedy zřízení národní domoviny, ano. Dne 2. listopadu 1917 spatřila

Balfourova deklaráce světlo světa a potvrzovala, že britská vláda pohlíží na zřízení židovské národní domoviny příznivě a vynasnaží se, aby naplnění tohoto cíle usnadnila (Johnson 2007: 414–415).

Díky této výše uvedené deklaraci vstoupil Balfour do historie jako osobnost, jež přetvořila sionistickou politiku, která vedla až k založení Státu Izrael (Bloom 2017: 14). Tento dopis měl nesmírně velký význam pro další sionistické snahy. Balfour se nesmazatelně zapsal do dějin Izraele, místa jako Balfouria či Balfourský les nesou na jeho počest jeho jméno (Krupp 1999: 70).

7.2 Amín Al-Husajní

Amín Al-Husajní se narodil do vlivné a bohaté arabské rodiny, díky níž se mu dostalo vzdělání v Káhiře a Istanbulu. Během první světové války bojoval pod osmanskou armádou, roku 1917 ale mění strany a přidává se k vítězným Britům (Rychlak 2005). Husajní celý svůj život nenáviděl Židy a svou agresivitou to dával najevo. Od přijetí Balfourovy deklaráce se taktéž stal odpůrcem Britů (Johnson 2007: 422). Už v roce 1918 se stává předsedou nově vytvořeného Arabského klubu, který prosazuje arabskou jednotu a ohrazuje se proti židovskému přistěhovalectví. Roku 1920 Husajní organizuje demonstrace, na kterých veřejně kritizuje přijatou Balfourovu deklaraci a domáhá se palestinské nezávislosti. Na jedné takové akci vypukly násilné nepokoje, které byly cíleny na židovskou čtvrť v Jeruzalémě (USHMM). Impulzem pro tyto násilnosti byl návrat židovských uprchlíků z Egypta a příchod uprchlíků z Ukrajiny, kteří do Palestiny utíkali před pogromy. Arabové se cítili ohroženi a začali útočit na židovské osady a páchat násilnosti v Jeruzalémě. Za tyto násilnosti byli arabští vzbouřenci odsouzeni, mezi ně patřil i Husajní, ten ale před rozsudkem prchl ze země.

V mandátním zřízení byl Brity zaveden úřad velkého jeruzalémského muftího¹³, který se stal jakýmsi vůdcem arabské strany. Do této funkce byl pověřen starší bratr Husajního, ten ale v březnu roku 1921 zemřel. Amín, který byl mezitím omilostněn, se vrátil na politickou scénu a o tuto pozici se ucházel, na pozici ale neměl ani věk ani učinnost. Ke zvolení do funkce byla zapotřebí nominace od místních arabských muslimů. Těmi byl zvolen umírněný šejk Hisam al-Dín, který byl ovšem zanedlouho poté přesvědčen k rezignaci a na jeho místo byl dosazen Husajní (Johnson 2007: 420–422). Dvaceti šestiletý Amín byl nadějný a ambiciózní, i když nebyl původně zvolen, dokázal zorganizovat širokou veřejnost ve svůj prospěch (Segev 2001: 159–160).

Husajní do funkce nastoupil v dubnu 1921 a vysokého komisaře Samuela ujistil, že on i jeho rodina zajistí v zemi klid (Johnson 2007: 422). Britská správa toto ujištění přijala a věřila, že se Husajnímu s pomocí rodinných konexí skutečně podaří udržet v zemi mír. Tato podpora britské správy legitimizovala Husajního pozici a jeho moc (USHMM). Husajní byl však zarputilým antisionistou a jeho jmenování jen vyburcovalo všechny další odpůrce sionismu v Palestině (Čejka 2005: 41). Autor Johnson (2007: 423) tvrdí, že to byl Husajní, kdo svým antisionismem „nakazil“ panarabské hnutí. Podle něj šlo Husajnímu hlavně o to, aby umlčel umírněné hlasy v arabské Palestině. Johnson dále tvrdí, že to byl taktéž Husajní, kdo mezi Židy a Araby v Palestině vytvořil hlubokou propast. Ještě rok předtím, než se Husajní dostal do úřadu, byl v rámci Versailleské smlouvy vyhlášen britský mandát a Balfourova deklarace. K této příležitosti spolu židovská a arabská delegace zasedly, aby událost oslavily. Byl to on, kdo přerušil přímá jednání mezi těmito skupinami, na londýnské konferenci roku 1939 už Arabové odmítli sdílet se Židy místnost.

¹³ Muftí je duchovní, který vydává muslimské náboženské zákony (Fromkin 1989: 517).

Husajní se stal taktéž hlavou Nejvyšší muslimské rady¹⁴, čímž se dostal ke kontrole muslimského majetku a měl značný vliv na arabský soudní a vzdělávací systém. Také získal kontrolu nad Výkonným výborem¹⁵, který zastával arabské obyvatelstvo před orgány. Z Husajního se stával lídr své komunity (Segev 2001: 272). Jeho cílem bylo zastavení židovské imigrace a ustanovení arabské vlády na celém území Palestiny. Prostředkem mu k tomu bylo podněcování Arabů k násilí vůči Židům (Gilbert 2008: 119). Situace v Palestině se zhoršila v roce 1928, kdy došlo k zesílení arabské nesnášenlivosti vůči Židům. Pod vlivem Husajního došlo k šíření zvěstí, že se Židé chtějí zmocnit mešity na Chrámové hoře v Jeruzalémě. Sám Husajní následně předsedal konferenci, která chtěla omezit židovské modlitby u Zdi nářků. Židovské modlitby u Zdi nářků byly i v následujícím roce středem arabských protestů, které vedly k útokům arabských davů na židovské jednotlivce (Gilbert 2002: 71–74). Na rozdíl od Gilberta ale autor Hirst (2005: 184) tvrdí, že muftí sice vyzýval k obraně Západní zdi, ale nebyl to podle něj on, kdo poštvál Araby proti Židům.

Bez ohledu na to, jestli toto násilí inicioval, byl to on, kdo z něj profitoval. Ačkoli kdykoli mohlo násilí uškodit jeho politickým zájmům, odrazoval od něj. Kdykoli by se pod jeho mandátem násilnosti vyostřily, Britové by jej odvolali. Ve svých spisech, projevech a jednáních však Husajní nabádal (nebo alespoň předjímal) k násilí vůči Židům a Britům. Během 30. let využíval svého mezinárodního renomé k prosazování palestinské autonomie, jednoty mezi Arabskými státy a důsledného odsouzení židovského přistěhovalectví. Mimo jiné navázal kontakt i s fundamentalistickým Muslimským bratrstvem (USHMM). Husajní se také spojil jak s nacistickým německým režimem, tak i s italským fašistickým režimem a od obou přijímal zbraně a peníze (Terner 1991: 64–65). Zvláště nacismus, který vyznával nepřátelství vůči Židům a západním demokraciím Husajního přesvědčil k tomu, aby

¹⁴ Z anglického „Supreme Muslim Council”.

¹⁵ Z anglického „Executive Committee”.

Německo vnímal jako přirozeného spojence palestinských Arabů (USHMM). S Hitlerem se dokonce sám setkal. Přijal nacistickou rétoriku a vyzýval Araby k boji proti Židům a Britům, pomocí rozhlasové propagandy se dokonce snažil vyzvat i k protibritskému džihádu (Čejka 2005: 56).

Na jaře 1936 se v důsledku židovského přistěhovalectví a odprodeje půdy rozhořelo násilí. Husajní se stal hlavou výboru, který požadoval zastavení židovské imigrace do Palestiny, zastavení prodeje půdy Židům a ustanovení arabské národní vlády. Bylo prohlášeno, že arabský národ nesouhlasí se zajištěním židovské národní domoviny ve svaté arabské zemi. Britové ustanovili komisi, která měla navrhnout budoucí politické uspořádání v zemi. Komise přišla s doporučujícím návrhem k rozdělení země, na které radikálové reagovali novou vlnou násilí. Povstání se vymklo z Husajního rukou poté, co byl zavražděn britský okresní komisař (USHMM). Husajní byl zbaven svých funkcí. Následovala další vlna násilí, která si vyžádala tisíce raněných a přes 200 mrtvých Arabů i Židů (Pojar 2004: 44).

Ještě v roce 1937 Husajní uprchl před Brity, kteří ho kvůli snahám o získání diplomatických a finančních zdrojů ze zahraničí podezírali ze vzpoury. Během druhé světové války utekl do Iráku, kde hledal podporu států Osy ke zrušení zřízení židovské domoviny v Palestině a nabytí nezávislosti na Británii (USHMM). Později byl zatčen ve Francii, odkud se mu podařilo uniknout do Egypta a vyhnout se tak válečnému procesu. V Egyptě ale až do konce svého života naléhal na palestinské Araby, aby sabotovali veškeré židovské osidlování (Gilbert 2002: 161).

7.3 Menachem Begin

Radikalismus byl typický hlavně pro revizionistický sionismus a jeho příznivce, jejichž vedení po smrti Žabotinského přebírá právě Menachem Begin, který ještě více přispěje k jeho radikalizaci (Čejka 2005: 57). Pod Beginovo vedením sehrála radikální vojenská organizace Irgun neslavnou úlohu, když

vyhlásila otevřenou protibritskou vzpouru a následně útočila na britské vojenské cíle, silnice a železnice (Turner 1991: 75).

V době po druhé světové válce začali Židé používat k podlomování vůle liberálních vládců teror. Jakýmsi zosobněním tohoto teroru se stává právě Begin. Téměř všichni členové jeho rodiny byli vyvražděni během holokaustu, což na něm podle autora Johnsona (2007: 503–505) zanechalo stopy. Begin měl chuť se mstít. V prosinci roku 1943 Begin přebral velení vojenské organizace Irgun a zanedlouho poté vyhlásil válku britské mandátní správě. Begin neviděl nutně zlo v Británii jako takové, ale v její mandátní správě. Toužil ji ochromit a paralyzovat. Sám sehrál hlavní roli ve dvou událostech, které přiměly Brity ke stažení z palestinského mandátu. Jednou z nich byl pumový útok na hotel Král David, kde sídlila část britské exekutivy. Beginovo cílem nebylo zabít, ale pokořit britskou správu, přesto při útoku zemřelo 91 osob, Britů, Arabů i Židů. Ten ale truchlil pouze nad zabitými Židy. Britská vláda, která byla tímto činem šokována, navrhla rozdělení země na tři části, židovskou, arabskou a britskou. Plán nebyl přijat ani jednou stranou a bylo oznámeno předání palestinského problému do rukou Organizace spojených národů. Autor Hirst (2005: 220) tvrdí, že tato akce byla určitým poselstvím, které sdělovalo, že povstal nový národ. Teror ale pokračoval i nadále. V reakci na zajetí a následnou popravu tří členů skupiny Irgun Begin oplatil britské správě stejnou mincí, když nechal zajmout dva britské seržanty a následně je popravil. Tato situace zděsila spoustu Židů a Židovská agentura tento čin odsoudila. V reakci na tento akt se britská správa rozhodla stáhnout tak rychle, jak jen to bylo možné, Begin tak slavil úspěch (Johnson 2007: 505–506).

Podařilo se vyhnat Brity, bylo na řadě vyhnat i Araby (Hirst 2005: 232). 9. května roku 1948 byla palestinská vesnice Dejr Jásin napadena oddíly Irgun a Lechi a na sto obyvatel¹⁶ této vesnice bylo zmasakrováno (Čejka 2005: 71). Od roku

¹⁶ Autor Turner (1991: 98) uvádí, že počet obětí lze odhadnout na 250 osob.

1920 až do masakru ve vesnici Dejr Jásin se Židé vyvarovali teroristických útoků na arabské osady. Begin s touto akcí souhlasil, za předpokladu, že bude vesničanům dána šance vzdát se bez vraždění. K tomu nakonec nedošlo. Ještě než se Begin dozvěděl podrobnosti o akci, zaslal gratulace k úspěšnému útoku. Zprávy o masakru v Dejr Jásin se rychle roznesly a vedly k tomu, že spousta Arabů v průběhu následujících měsíců ze země uprchla (Johnson 2007: 509). Vyvolat mezi arabským obyvatelstvem paniku a přimět ho k vystěhování bylo přesně to, o co se židovští teroristé snažili (Turner 1991: 98). V důsledku tohoto masakru nabralo násilí mezi Židy a Araby na obrátkách, hned o několik dní poté byl Araby v odplatě napaden konvoj s židovskými lékaři, kde zemřelo na 90 osob¹⁷. Tento masakr rozpoutal masivní úprk palestinských Arabů, v krátké době ze země utekly sta tisíce Arabů (Čejka 2005: 71–72). Vyvraždění obyvatel ve vesnici Dejr Jásin mělo dalekosáhlejší důsledek, než by se mohlo zdát. Benny Morris tvrdí, že tato událost vehnala například Jordánsko do náručí arabských států žádajících intervenci. Dále je možné, že měla tato událost vliv i na ostatní státy, například na Egypt, zapojit se do sporu (Chapman 2003: 77). Autor Johnson (2007: 509) dokonce tvrdí, že to byly právě události mezi lety 1947–1948, které vyvolaly letitý izraelsko-palestinský problém.

7.4 Závěr

Faktory, které vedly k vytvoření Balfourovy deklaráce, jsou složité a vzájemně propletené, podle autora Reinharze (1992: 493) by hodnocení věci z jedné strany pohledu mohlo být mylné. Na Balfourově deklaraci se rozhodně nepodílel jen Balfour. Přesto musíme uznat, že osobnost Arthura Balfoura a jeho osobní pohnutky, sympatie se sionismem a vliv jeho přítele Chajima Weizmanna, byly důležitými motivy, které nepochybně přispěly k sepsání Balfourovy deklaráce. Ta se stala důležitým dokumentem pro židovské snahy o založení vlastního státu na území

¹⁷ Autor Turner (1991: 98) uvádí počet usmrcených 77.

Palestiny a zároveň předmětem sporů a nepokojů, které v jejím důsledku vznikly mezi Židy a Araby. Konkrétně Arabové viděli v Balfourově deklaraci popření jejich zájmů a v budování židovské domoviny ohrožení. Důkazem o tom může být i politika Amína al-Husajního, který se na základě vydání Balfourovy deklarace staví Britům na odpor a veřejně ji kritizuje. Současně Husajní vystupuje i proti židovskému přistěhovalectví a zřizování židovské domoviny. Zároveň využívá své vysoké funkce a podněcuje k nenávisti. Na druhé straně konfliktu stojí osoba Menachema Begina, který se vymezuje proti britské správě a Arabům. Ten ke svým cílům používá terorismus, který ovlivnil předání mandátu z rukou Británie do rukou OSN a zároveň vystupňoval konflikt mezi Židy a Araby.

8 Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo nalézt příčiny vzniku izraelsko-palestinského konfliktu po druhé světové válce na předem stanovených hladinách analýzy a ukázat tak, že vznik tohoto konfliktu byl podmíněn hned několika příčinami najednou. Podle těchto hladin byla práce rozvržena a každé hladině byla věnována jedna kapitola. Příčiny vzniku konfliktu jsem našla na každé z analyzovaných hladin a dospěla jsem k následujícím závěrům.

Změna mezinárodního systému po první světové válce dala vzniknout základu celého konfliktu. Na území rozpadlé Osmanské říše vznikla nezávislá území, která byla předána pod správu Společnosti národů, která tato území dále svěřila pod správu světovým mocnostem. Palestina byla svěřena pod mandátní správu Velké Británie, v čemž spočíval první zásadní problém. Dle Paktu Společnosti národů mělo být při zřizování mandátní správy vzato v potaz přání místních obyvatel, to ale nebylo respektováno. Arabové požadovali nezávislost. Místo toho byla do mandátu začleněna Balfourova deklarace a bylo započato její naplňování. To vyvolalo u palestinských Arabů značnou nelibost. Dokument k mandátu pro Palestinu a Churchillova Bílá kniha jasně vymezily zájem o ustanovení židovské národní domoviny. Společnost národů zásadně pochybila, když oba tyto dokumenty, které tvořily jakési základy správy palestinského mandátu, schválila a zastřela tak právo na sebeurčení místních obyvatel, jejichž přání nerespektovala. To vedlo od počátku mandátu k silným protestům arabského obyvatelstva, které přerostly do násilných akcí i vůči britské správě. To mělo za následek stažení Velké Británie z Palestiny a předání mandátu do rukou Organizace spojených národů po druhé světové válce. Ta pochybila podobně jako její předchůdkyně. OSN rozhodla o rozdělení Palestiny na dva státy, stát arabský a stát židovský. Toto rozhodnutí bylo ale zcela v rozporu s Chartou organizace, která garantovala právo rozhodovat o svém vlastním osudu, které tak palestinským Arabům upřela. Tímto rozhodnutím se

konflikt vyostřil, jelikož Arabové nechtěli – a na základě svého přesvědčení ani nemohli – uznat vznik židovského státu na svém území.

Mezistátního rozměru izraelsko-palestinský konflikt dosáhl se zapojením Ligy arabských států. Ty k podpoře palestinských Arabů a jejich územních nároků zavazovala myšlenka panarabismu. I z toho důvodu pro Arabskou ligu nebylo rozhodnutí Organizace spojených národů o vytvoření židovského státu na původně arabském území přípustné. V důsledku tohoto rozhodnutí se mezi Židy a Araby v Palestině rozhořel boj, do kterého Liga arabských států vstoupila a vyhlásila novému židovskému státu válku. Na této úrovni můžeme vyzorovat vliv hladiny mezinárodního systému na subsystemovou hladinu, uvnitř které se subsystem nachází. Uvnitř toho se zase nachází jednotky, v tomto případě státy. Rozhodnutí o rozdělení palestinského území na dva státy, ke kterému došlo na hladině mezinárodního systému tak donutilo Ligu arabských států postavit se na stranu Arabů a vstoupit do židovsko-arabského konfliktu.

Na hladině jednotek jsem analyzovala vliv Velké Británie a Spojených států amerických. Britská mandátní politika na Blízkém východě od samého začátku svého působení váhala mezi podporou Židů a Arabů, kterým oběma přislíbila zřízení vlastní nezávislé domoviny v oblasti Palestiny. Tyto sliby se navzájem vylučovaly a zasely sémě konfliktu, který se v mandátním prostředí stupňoval po necelé tři desetiletí. Britská mandátní politika byla značně pragmatická, snažila se uchovat si přízeň Arabů i Židů. Konflikt ještě více vyostřilo přijímání politik a opatření, které podpořily nároky jedné strany a současně znevýhodnily nároky druhé strany pře. Britská neschopnost vyřešit vyostřující se konflikt znamenala, že se sionistické snahy o založení vlastní domoviny upřely na Spojené státy americké, které po druhé světové válce vystupují proti britské politice na Blízkém východě a přebírají iniciativu ve snaze nalézt řešení izraelsko-palestinského konfliktu. Ta kulminuje lobbováním Spojených států za rozdělení palestinského území na půdě Organizace

spojených národů, které by umožnilo vznik židovského státu. Díky této iniciativě se podařilo plán na rozdělení území schválit. Toto rozhodnutí podnítilo arabské násilí vůči Židům a přimělo Ligu arabských států vyhlásit novému židovskému státu válku. Jak si lze všimnout, jednotky analyzované na této hladině měly zásadní vliv na vznik izraelsko-palestinského konfliktu po druhé světové válce a zásadním způsobem zasahovaly i do hladiny mezinárodního systému, kterého byly součástí a v němž taktéž operovaly.

Po analýze hladiny podjednotek lze izraelsko-palestinský konflikt chápat jako konflikt dvou soupeřících nacionalismů, které si dělaly nárok na stejné území. Narůstající židovská imigrace do Palestiny a výkup místní půdy, které byly cíleně řízeny sionistickými institucemi, jen vystupňovaly nevráživost místních Arabů a vnímání konfliktu jako hry s nulovým součtem vedlo obě strany k přesvědčení, že kohabitanace je nemožná (Schulze 2012: 108). Sionistickému hnutí se podařilo získat sympatie důležitých světových politiků ke svým záměrům a i díky této podpoře se jim podařilo prosadit svůj zájem, který byl od začátku v rozporu se zájmem palestinských Arabů. Tomuto zájmu nejspíše pomohly i mezinárodní sympatie, které se objevily po druhé světové válce v souvislosti s cíleným vyhlazováním Židů nacistickým režimem. Nacistické hnutí, jež přišlo k moci během 30. let minulého století, mělo nepřímý dopad na izraelsko-palestinský konflikt. Soustavná perzekuce Židů během třicátých let donutila mnoho z nich opustit Evropu a zamířit do Palestiny. Už ve 20. letech probíhaly v Palestině mezi Židy a Araby konflikty, ty se jen vystupňovaly s masivním židovským přistěhovalectvím, ke kterému došlo během 30. let 20. století. Systematické vyhlazování Židů nacistickým režimem během druhé světové války přispělo k mezinárodním sympatiím vůči Židům a jejich požadavku na založení vlastního státu, jehož založení se pouhé tři roky po ukončení války stalo skutečností. To vedlo k další eskalaci konfliktu. Podjednotky se tak významně podílely na vzniku izraelsko-palestinského konfliktu a svými činy

zasahovaly i do hladiny jednotek, do hladiny subsystému a do hladiny mezinárodního systému.

Na hladině individuí jsem analyzovala Arthura Balfoura, Amína al-Husajního a Menachema Begina. Osobnost Arthura Balfoura a jeho osobní pohnutky, sympatie se sionismem a vliv jeho přítele Chajima Weizmanna, byly důležitými motivy, které nepochybně přispěly k sepsání Balfourovy deklarace. Ta se stala důležitým dokumentem pro sionistické snahy o založení vlastního státu na území Palestiny a zároveň předmětem sporů a nepokojů, které v jejím důsledku mezi Židy a Araby vznikly. Konkrétně Arabové viděli v Balfourově deklaraci popření svých zájmů a v budování židovské domoviny vlastní ohrožení. Důkazem o tom může být i politika Amína al-Husajního, který se na základě Balfourovy deklarace stavěl Britům na odpor a veřejně ji kritizoval. Současně Husajní vystupoval i proti židovskému přistěhovalectví a zřizování židovské domoviny. Zároveň využíval své vysoké funkce a podněcoval k nenávisti, která vzrůstala. Na druhé straně konfliktu stojí osoba Menachema Begina, který se naopak vymezuje proti britské správě a Arabům. Ten ke svým cílům používal terorismus, který urychlil předání mandátu z rukou Británie do rukou OSN, donutil tisíce Arabů k emigraci z Palestiny a zároveň vystupňoval konflikt mezi Židy a Araby. Z této kapitoly vyplývá, že jednotlivci zkoumaní na hladině individuí mohou mít vliv na všechny čtyři zbývající hladiny analýzy, kterých jsou součástí a které spoluvytváří.

Na každé ze stanovených hladin se mi podařilo nalézt příčinu izraelsko-palestinského konfliktu. Jak je možno ze závěru vypožorovat, tyto hladiny se často překrývají a aktéři mohou zasahovat i do několika hladin najednou. Potvrzuje to třeba sionistické hnutí, které se zde konkrétně vyskytuje na hladině podjednotek, ale zasahuje i do hladiny jednotek. Na úrovni jednotek jsem analyzovala Spojené státy americké, které zase zasahují do hladiny mezinárodního

systemu. To jen potvrzuje příklad o provázanosti hladin, který jsem zmínila v úvodu práce.

Tato práce analyzovala období od konce 19. století do založení Státu Izrael v květnu roku 1948, kdy konflikt mezi Židy a Araby přerostl ve válku. Na konflikt mělo vliv spousta aktérů a událostí a do budoucna rozhodně nebude lehké konflikt urovnat, už jen z toho důvodu, jak ostatně dokládá i tato práce, že příčina konfliktu není jen jedna, ale je jich hned několik.

9 Seznam použitých zdrojů

AVINERI, Šlomo (2001). Zrození moderního sionismu (Praha: Sefer).

BALFOUR 100 (nedatováno). *Arthur James Balfour* (www.balfour100.com/biography/arthur-james-balfour, 20. 4. 2018).

BLOOM, Cecil (2017). On Arthur Balfour and His Zionist Sympathies. *Jewish Affairs* Vol. 72 (2), s. 14–18.

BUDIL, Ivo – TYDLITÁTOVÁ, Věra – ARAVA-NOVOTNÁ, Lena – TARANT, Zbyněk (2013). Encyklopedie dějin antisemitismu (Západočeská univerzita v Plzni).

BUZAN, Barry (2001). Další zkoumání problému analytických rovin v mezinárodních vztazích. In: BOOTH, Ken – SMITH, Steve eds., *Současné teorie mezinárodních vztahů* (Brno: Barrister & Principal), s. 105–125.

BUZAN, Barry – LITTLE, Richard (2000). *International Systems in World History: Remaking the Study of International Relations* (USA: Oxford University Press).

COHEN, Michael J. (1982). Truman and Palestine, 1945–1948: Revisionism, Politics and Diplomacy. *Modern Judaism* Vol. 2 (1), s. 1–22.

ČEJKA, Marek (2005). Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu (Brno: Centrum strategických studií).

ČEJKA, Marek (2009). Předmluva. In: HERZL, Theodor, Židovský stát: pokus o moderní řešení židovské otázky (Praha: Academia), s. 9–39.

DRULÁKOVÁ, Radka – DRULÁK, Petr (2011). Tvorba a analýza zahraniční politiky (Praha: Oeconomica).

FERGUSON, Niall (2016). Britské impérium: cesta k modernímu světu (Praha: Argo).

FROMKIN, David (2001). A Peace to End All Peace: The Fall of the Ottoman Empire and the Creation of the Modern Middle East (New York: Henry Holt and Company).

GILBERT, Martin (2002). Izrael: dějiny (Praha: BB art).

GILBERT, Martin (2008). Churchill a Židé (Praha: BB/art).

GLASS, Andrew (2016). Truman weighs role of Jews in Palestine: Nov. 13, 1945. *Politico*. 12. 11. 2016
(www.politico.com/story/2016/11/truman-weighs-role-of-jews-in-palestine-nov-13-1945-231124, 1. 3. 2018).

GOLANI, Motti (2010). Palestine, 1945–1948: a View from the High Commissioner's Office. In: MILLER, Rory ed., *Britain, Palestine, and Empire: The Mandate Years* (Farnham: Ashgate Publishing Limited), s. 177–187.

HALL, Timothy L. – HOBBY, Jeneen M. eds. (2007). Worldmark Encyclopedia of the Nations: Volume 1 United Nations (USA: Thomson Gale).

HIRST, David (2005). Puška a olivová ratolest: kořeny násilí na Blízkém východě (Praha: BB/art).

HOLOCAUST.CZ (2011). *Moderní antisemitismus*
(www.holocaust.cz/dejiny/antisemitismus-2/historicky-vyvoj-antisemitismu/modern-i-antisemitismus, 2. 4. 2018).

CHAPMAN, Colin (2003). Čí je země zaslíbená? Pokračující krize mezi Izraelem a Palestinci (Praha: Volvox Globator).

JOHNSON, Paul (2007). Dějiny židovského národa (Praha: Rozmluvy).

JUDD, Denis (1999). Impérium: britská imperiální zkušenost od roku 1765 do současnosti (Praha: BB art).

KISSINGER, Henry (2016). Uspořádání světa: státní zájmy, konflikty a mocenská rovnováha (Praha: Prostor).

KRATOCHVÍL, Petr – DRULÁK, Petr eds. (2009). Encyklopedie mezinárodních vztahů (Portál: Praha).

KRUPP, Michael (1999). Sionismus a Stát Izrael (Praha: Vyšehrad).

LEAGUE OF NATIONS (1922). *Mandate for Palestine* (www.ecf.org.il/media_items/291, 22. 3. 2018).

LIEBREICH, Fritz (2005). Britain's Naval and Political Reaction to the Illegal Immigration of Jews to Palestine, 1945–1948 (Taylor & Francis e-Library).

MADIGAN, Timothy J. (2010). The Paradoxes of Arthur Balfour. *Philosophy Now*. (www.philosophynow.org/issues/81/The_Paradoxes_of_Arthur_Balfour, 20. 4. 2018).

MANSBACH, Richard W. – RAFFERTY, Kirsten L. (2008). Introduction to Global Politics (New York: Routledge).

MILLER, Rory ed. (2010). Introduction. In: MILLER, Rory ed., *Britain, Palestine, and Empire: The Mandate Years* (Farnham: Ashgate Publishing Limited), s. 1–14.

NACHMANI, Amicam (2005). Great Power Discort in Palestine: The Anglo-American Committee of Inquiry into the Problems of European Jewry and Palestine 1945–46 (Taylor & Francis e-Library).

OTTOLENGHI, Michael (2004). Harry Truman's Recognition of Israel. *The Historical Journal* Vol. 47 (4), s. 963–988.

PEČENKA, Marek – LUŇÁK, Petr a kol. (1999). Encyklopedie moderní historie (Praha: Libri).

POJAR, Miloš (2004). Izrael (Praha: Libri).

RADOSH, Allis – RADOSH, Ronald (2009). *A Safe Heaven: Harry S. Truman and the Founding of Israel* (HarperCollins e-books).

REINHARZ, Jehuda (1992). The Balfour Declaration and Its Maker: A Reassessment. *The Journal of Modern History* Vol. 64 (3), s. 455–499.

RENTON, James (2010). Flawed Foundations: The Balfour Declaration and the Palestine Mandate. In: MILLER, Rory ed., *Britain, Palestine, and Empire: The Mandate Years* (Farnham: Ashgate Publishing Limited), s. 15–37.

RYCHLAK, Ronald J. (2005). Hitler's Mufti: The Dark Legacy of Haj Amin al-Husseini. *Crisis Magazine*. 1. 12. 2005 (www.crisismagazine.com/2005/hitlers-mufti-the-dark-legacy-of-haj-amin-al-husseini-2, 22. 4. 2018).

SEGEV, Tom (2001). *One Palestine, Complete: Jews and Arabs Under the British Mandate* (London: Abacus).

SCHULZE, Kirsten E. (2012). *Arabsko-izraelský konflikt* (Brno: CPress).

SINGER, David J. (1960). International Conflict: Three Levels of Analysis. *World Politics* Vol. 12 (3), s. 453–460.

SINGER, David J. (1961). The Level-of-Analysis Problem in International Relations. *World Politics* Vol. 14 (1), s. 77–92.

TERNER, Erich (1991). *Dějiny státu Izrael* (Pardubice: Kora).

THE AVALON PROJECT (nedatováno). *The Alexandria Protocol; October 7, 1944* (www.avalon.law.yale.edu/20th_century/alex.asp, 16. 4. 2018).

UN (United Nations) (1978). *The Origins and Evolution of the Palestine Problem: PART I 1917–1948* (www.unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/5ba47a5c6cef541b802563e000493b8c/aeac80e740c782e4852561150071fdb0?OpenDocument, 9. 3. 2018).

UN (United Nations) (2008). *The Question of Palestine and the United Nations* (New York: United Nations).

USHMM (United States Holocaust Memorial Museum) (nedatováno). *Hajj Amin Al-Husayni: Arab Nationalist and Muslim Leader* (www.ushmm.org/wlc/en/article.php?ModuleId=10007666, 22. 3. 2018).

VAN GINNEKEN, Anique H. M. (2006). *Historical Dictionary of the League of Nations* (USA: Scarecrow Press).

VESELÝ, Zdeněk (2010). *Dějiny mezinárodních vztahů* (Plzeň: Aleš Čeněk).

WALTERS, F. P. (1952). *A History of the League of Nations* (London: Oxford University Press).

WILSON, Evan M. (1973). *The Palestine Papers, 1943–1947. Journal of Palestine Studies* Vol. 2 (4), s. 33–54.

10 Résumé

This Bachelor's thesis deals with the causes of Israeli-Palestinian conflict that emerged after the Second World War. The causes of the conflict are analysed with the use of the levels of analysis. The goal of this thesis was to prove that the Israeli-Palestinian conflict was caused by multiple causes and actors. I have chosen some of the most important ones and I analysed the impact they had on the conflict.

In the first chapter, I am explaining the role of the levels of analysis in international relations and their use in this thesis. The next chapter already deals with the causes of the Israeli-Palestinian conflict at the level of international system, where I examine the organisations the League of Nations and the United Nations and their roles in the international order. The third chapter deals with the causes of the conflict at the level of international subsystem. In this chapter, I am occupied with the League of Arab States, a territorially coherent system of states of the Middle East. In the following chapter, I explore the causes of the conflict at the level of units (states), specifically I examine the policies of the Great Britain and the United states of America towards Palestine. The next fifth chapter deals with the subunits and their impact on the conflict, analysed is the Zionist movement, Arab nationalist movement and the social and political changes in Germany. The last final chapter covers the impact of the individuals on the conflict. Particular attention is paid to Arthur Balfour, Amin al-Husseini and Menachem Begin.